

***ЕКОНОМІКА І
УПРАВЛІННЯ У
ПРОМИСЛОВОСТІ***

Бардась А.В., д.е.н., професор; Тимошенко О.О., аспірант кафедри прикладної економіки

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ СВІТОВОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА ЗАЛІЗОРУДНОЇ СИРОВИНИ

Обсяги виробництва залізорудної сировини (ЗРС) гірничо-збагачувальними комбінатами України змінюються під впливом світового ринку цієї продукції. Загальна тенденція зміни обсягів світового виробництва простежується за графіками, наведеними на рис. 1.

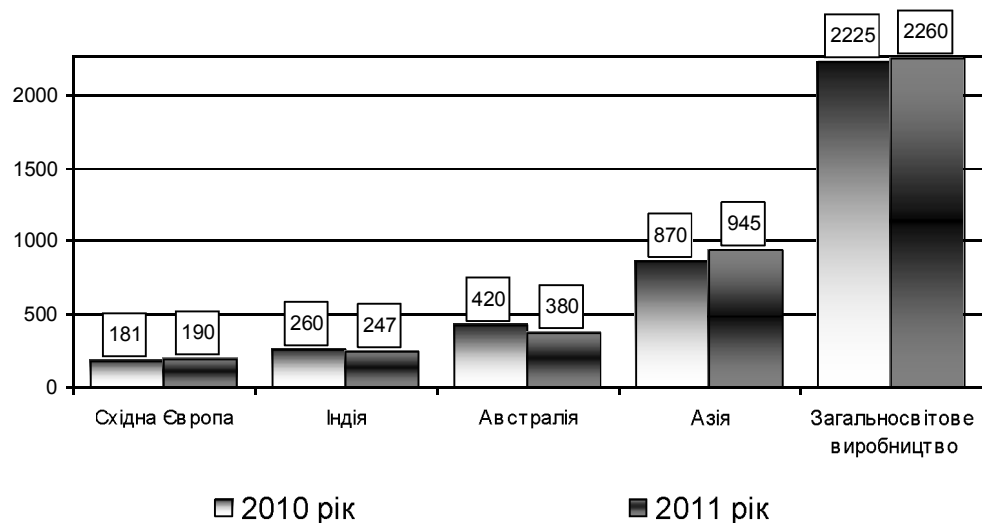


Рис. 1. Обсяги світового виробництва залізорудної сировини, млн. т/рік.

Світове виробництво ЗРС щорічно зростає у середньому на 1,57%. У регіональному розрізі найбільший приріст виробництва (8,62%) забезпечують: Азія за рахунок збільшення обсягу виробництва сировини в Китаї, країнах східної Європи, а також в Росії. Виробництво залізної руди останнім часом знизилося на 9,52%, в Індії – на 5%, а в країнах Північної Америки – на 5,95%. При цьому зазначимо, що в Китаї, Бразилії та Росії приріст обсягів виробництва ЗРС пов'язаний зі збільшенням внутрішнього попиту на металургійну сировину. Крім того, КНР, як головний імпортер залізної руди у світі, продовжує стратегію зниження своєї залежності від імпорту ЗРС як через збільшення обсягів внутрішнього виробництва, так і купівлю або співучасть у розвитку нових залізрудних проектів по всьому світу.

Глобальне виробництво окатишів протягом 2002-2012 рр. (рис. 2.) зросло на 7% (частка окатишів у світовому виробництві ЗРС складає 16,2%). Найбільшими регіонами-виробниками окатишів є Азія (у т.ч. КНР та Індія), середній приріст становив 5,4% на рік, Північна (приріст - 14%) та Південна Америка (7%), а також країни СНД (4,4%), які збільшили обсяг свого виробництва завдяки росту внутрішнього попиту на підготовлену сировину.

Як показує статистичний аналіз, виконаний авторами, тренди обсягів виробництва залізорудної сировини, чавуну і сталі тісно пов'язані між собою. Поступове зростання світового співвідношення ЗРС/чавун з 1,73 до 2,04 було наслідком високого попиту на руду у Китаї, а також швидкого зростання обсягів використання китайської низькоякісної

руди. Але у 2001 році показник ЗРС/чавун (1,95) знизився до рівня 2008 року через надлишок пропозиції металу на ринку, зниження попиту на кінцеву сталю продукцію з

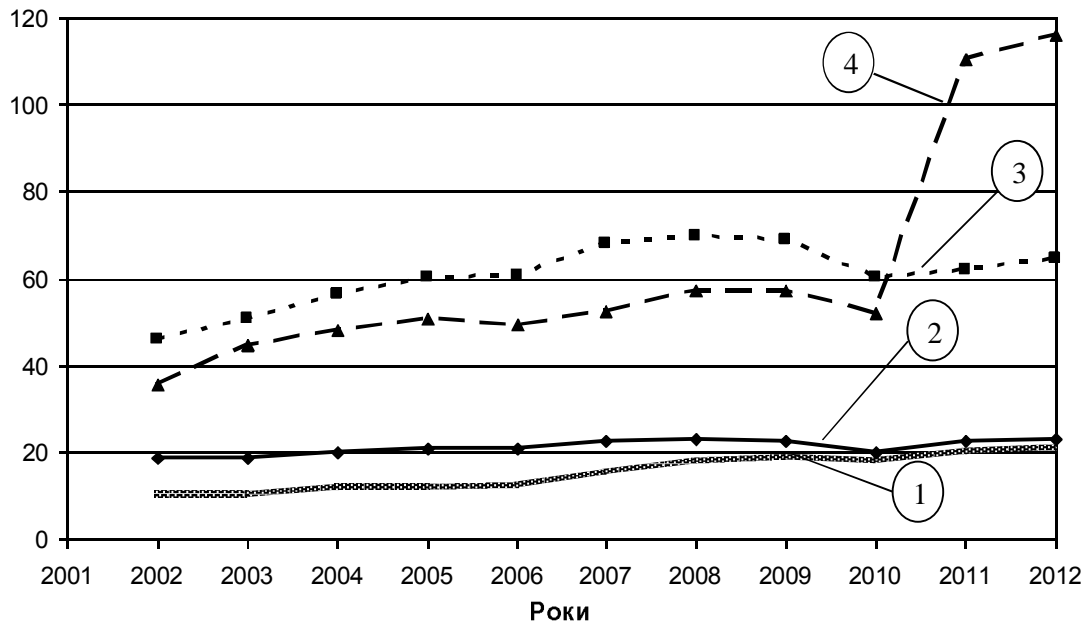


Рис. 2. Обсяги виробництва окатишів за регіонами світу, млн. т:
1 – Близький Схід; 2 – Європа; 3 – СНД; 4 – Азія.

Азії, скорочення виробництва сталі у Китаї та в інших країнах світу, погіршення глобальної економіки унаслідок фінансової кризи в Європі та США, а також гальмування економіки найбільшого у світі споживача залізної руди та виробника сталі – Китаю.

Гірничо-збагачувальні комбінати України забезпечені достатніми запасами залізорудної сировини на сьогодні та на далеку перспективу. Україна за обсягами виробництва ЗРС знаходиться на шостому місці в загальному світовому рейтингу, поступаючись Китаю, Австралії, Бразилії, Індії, Росії [1]. Обсяги ж виробництва залізорудної продукції (ЗРП) майже вдвічі більше над внутрішнім споживанням, що визначає експортну орієнтованість збутової політики залізорудних підприємств України [2, с.121].

В Україні, згідно з даними Міністерства промислової політики [3], обсяги виробництва сталі у 2012 році зросли на 6% до 34,69 млн. т, залізної руди – на 3% до 79,42 млн. т, а окатишів – лише на 1% до 22,33 млн. т. Однак такі позитивні тенденції мають і негативні наслідки. Значні обсяги виробництва ЗРС, обумовлені її ринковим попитом, призводять до великих обсягів викидів в атмосферу, забруднення водного середовища та земної поверхні, що погіршує умови життєдіяльності мешканців гірничодобувних територій.

Перелік посилань

1. Власюк Т.О. Конкурентні позиції України на світовому ринку залізорудної сировини/ Т.О. Власюк // “Економічний і соціальний розвиток посткомуністичних держав в умовах глобалізації”: Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 21-22 квітня 2010 р.).- Рівне: РІ ВМУРОЛ “Україна”, 2010. – С. 22-30.
2. Бабець Є.К. Сборник технико-экономических показателей горнодобывающих предприятий Украины в 2009–2010 гг.: Анализ мировой конъюнктуры рынка ЖРС 2004–2011 гг./ Є.К. Бабець, Л.О. Штанько, В.А. Салганик / Кривий Ріг: Видавництво ПП «Видавничий дім», 2011. – 329 с.
3. Дані Міністерства промислової політики України (Електронний ресурс) / Спосіб доступу: <http://industry.kmu.gov.ua/control/uk> - Загол з екрана

Бондаренко В.Ю., Ковальчук О.П., гр. М-ОА-12,
Науковий керівник: к.е.н., доцент Шишкова Н.Л.
(НГУ, м. Дніпропетровськ)

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Зважаючи на те, що у світі спостерігається чітка тенденція до запровадження нових механізмів оптимізації управлінських рішень у сфері фінансів підприємства, набувають все більшої актуальності питання, що стосуються створення внутрішньогосподарської системи контролю.

Так, для забезпечення ефективного функціонування необхідно враховувати наявну та потенційну спроможність суб'єкту господарювання до розвитку. Доцільно в рамках зміни моделі потенціалу управління підприємством доповнити блоки ресурсів (інформаційні, трудові, фінансові, виробничо-технічні), і механізму управління (аналіз, прогнозування і моніторинг, планування, організація виконання, мотивація, документування і облік, оперативне регулювання) блоком діяльності персоналу (аналітична, організаційна, оперативно-контрольна). Лише при зміні рівня компетенції на якісно інший, який базується на нових принципах і методах управління, відбувається перетворення моделі потенціалу управління підприємством з двомірної на тримірну.

Змінена модель компетенції дозволить охопити всі стратегічні компоненти підприємства і оточуючого середовища, що сприяють досягненню цілей керівництва підприємства.

Блок управління представлений сукупністю компонентів механізму управління підприємством: аналіз, прогнозування і моніторинг, планування, організація виконання, мотивація, документування і облік, оперативне регулювання.

Реалізація цілей здійснюється за рахунок ресурсів, що має або може залучити підприємство: інформаційних, трудових, виробничо-технічних, фінансових.

Блок діяльності персоналу поділяється на складові: аналітична діяльність (дослідження факторів розвитку підприємства і розробка заходів щодо подальшого функціонування); організаційна (забезпечення організації реалізації найсприятливішого варіанту розвитку); оперативно-контрольна (здійснення контролю, коригування цілей, задач розвитку підприємства).

Робота керівництва повинна зосередитися на тому, щоб примусити працівників привести свої цілі, ділові якості і професійні навички у відповідність з тими вимогами, що пред'являють умови функціонування підприємства.

Оцінка діяльності персоналу може бути проведена по наступних групах факторів r_{ij} ($R=\{r_{ij}\}$):

r_{1j} - структурні (розмір групи, що залучена до розробки і впровадження плану розвитку, її комунікації);

r_{2j} - мотиваційні (мотивація членів групи);

r_{3j} - змінні (характер задачі, ступінь складності і умови рішення задачі);

r_{4j} - незалежні (взаємозв'язок з другими групами);

r_{5j} – особисті (якісні професійні характеристики робітників).

Динаміка позитивного росту якісного рівню факторів r_{ij} має наслідком максимізацію загального рівня компетенції управлінського корпусу підприємства. В новій моделі планування відбувається з використанням ситуаційного аналізу проектів, оцінки тривалості робіт, системи бюджетів проектів, пакетів робіт по розвитку підприємства, календарне і сітьове планування. Використання системи оцінок – успішний і безперервний процес переходу стану підприємства на якісно новий рівень.

Тому поєднання аналізу господарської діяльності і конкретних функцій управління підприємством в рамках створення розгалуженої системи внутрішнього контролю складають значний інтерес та визначають напрям подальших досліджень.

Література

1. Фінанси підприємств : Навчальний посібник : Курс лекцій /За ред. д.е.н., проф. Г.Л. Кірійцева. – Київ : ЦУЛ, 2009. – 268 с.
2. Вагонова О.Г., Шишкова Н.Л. Внутрішньогосподарський контроль у системі управління санацією підприємства: Монографія// Редакційно-видавничий комплекс НГУ, 2010. – 93с.

Дадиверина А.В. аспирантка

**Научный руководитель: Кравчуновская Т.С., д.т.н., профессор кафедры
планирования и организации производства**

(Государственный ВУЗ «Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры», г. Днепропетровск, Украина)

КОНЦЕПЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ РЕКОНСТРУКЦИЕЙ ГОРОДСКОЙ ЖИЛОЙ ЗАСТРОЙКИ

Жилищная проблема является одной из важнейших и острейших социально-экономических проблем Украины. Современный этап развития Украины, а также современные требования к комфортности жилых объектов требует новых подходов к решению проблемы обеспечения населения жильем, эксплуатации и восстановления жилищного фонда городов. Учитывая достаточный остаточный ресурс устаревшего жилищного фонда и наличие развитой инфраструктуры, основным направлением преобразования городов является комплексная реконструкция жилой застройки с максимальным использованием существующих зданий и инфраструктуры городских территорий. Такой системный, комплексный подход позволит ликвидировать имеющее место несоответствие технического состояния и функционально-потребительских качеств жилых и общественных зданий действующим нормативам, требованиям комфортности и безопасности условий среды жизнедеятельности населения.

Управление комплексной реконструкцией жилой городской застройкой даст возможность получить максимальные результаты при решении градостроительных, архитектурных, экологических, инженерно-технических и социально-экономических задач.

Методика управления комплексной реконструкцией предусматривает, что объектом исследования могут быть сложившиеся жилые образования группы кварталов, кварталы, группы домов. При проектировании комплексной реконструкции жилых районов основное внимание должно быть обращено на взаимную увязку решений по планировочной организации жилой территории, сносу малоценных и строительству новых жилых зданий, а также капитальному ремонту и реконструкции сохраняемых жилых домов.

В рамках разработки региональной программы реконструкции жилых домов первых массовых серий проведены аналитические исследования по выявлению зон реконструкции домов первых массовых серий в г. Днепропетровске на уровне генерального плана города (ГПГ).

Выявление и анализ зон реконструкции домов первых массовых серий осуществлялись на плане города по 7 административным районам, результаты исследований представлены на рис.1.

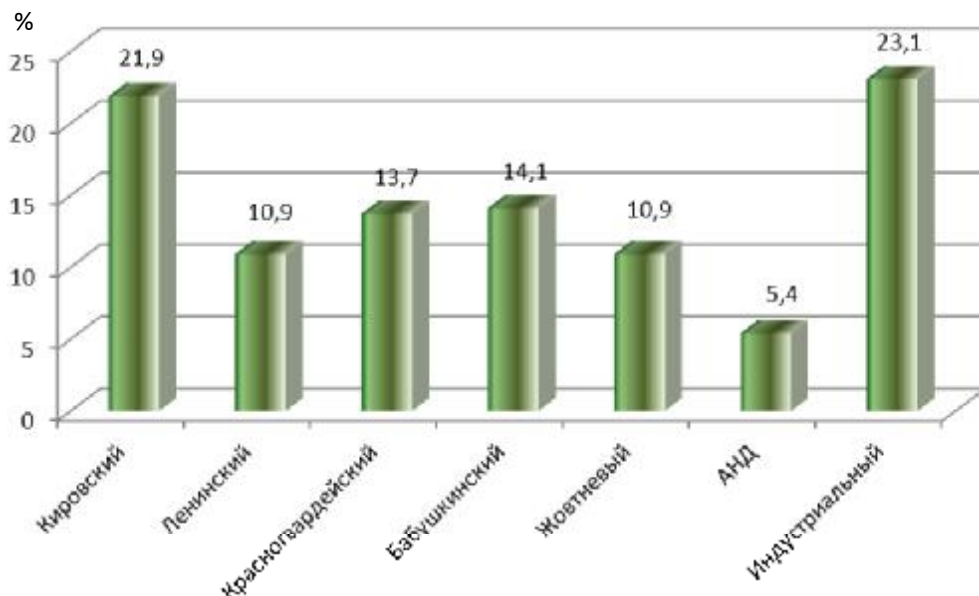


Рисунок 1 – Относительное размещение домов первых массовых серий по административным районам г. Днепропетровска

Степень реализуемости проектов комплексной реконструкции сложившейся жилой застройки определяется рядом следующих факторов:

- однородность объекта реконструкции; чем однороднее жилое образование, тем реальнее возможность провести его обновление комплексным методом;
- размеры капиталовложений, материально-технических ресурсов, наличие методов управления, обеспечивающих концентрацию ресурсов на объектах комплексной реконструкции;
- возможность проведения строительных работ на больших участках территории центрального района;
- достаточное количество знаний о сложившейся среде, позволяющее проводить преобразование без значительных потерь ее эстетических и функциональных качеств.

Дальнейшие исследования в данном направлении позволят повысить эффективность системы организации и управления процессом комплексной реконструкции жилищного фонда в условиях плотной городской застройки, а также повысить уровень обоснованности и надежности принимаемых управленческих решений.

Перечень источников

1. Кравчуновська Т.С. Комплексна реконструкція житлової забудови: організаційно-технологічні аспекти: Монографія / Т.С. Кравчуновська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2010. – 230 с.
2. Денисенко А.В. Выявление и анализ зон реконструкции застройки первых массовых серий в г. Днепропетровске» / А.В. Денисенко, Н.В. Савицкий // Строительство, материаловедение, машиностроение. – Вып. 22, ч. 1. – Днепропетровск: ПГАСА, 2003. – С. 224-230.
3. Дроздова И.В. Оценка комплексности застройки микрорайонов градостроительными комплексами при реконструкции крупных городов (мегаполисов) / И.В. Дроздова // Сб. науч. тр. экономического форума. – СПб.: СПбУЭФ, 2007.

О. Долинська студентка гр. УРР-6

Науковий керівник: Шоробура І.М. д.пед. н. проф.,

ректор Хмельницької Гуманітарно-педагогічної академії

(Київський національний університет ім. Т. Шевченка, м. Київ, Україна)

ОГЛЯДОВИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Економіка Хмельницької області має індустріально-аграрний характер. Пріоритетні галузі – сільське господарство, харчова промисловість, електроенергетика, машинобудування та промисловість будівельних матеріалів. Промислове виробництво в основному зосереджено у містах: Хмельницький, Кам'янець-Подільський, Шепетівка, Славути, Нетішин. Області належать провідні місця у загальнодержавному виробництві масла вершкового, цукру-піску, макаронних виробів, чоловічих костюмів, взуття, цементу, руберойду, котлів центрального опалення, газових лічильників, електроенергії тощо [1].

Економічні реформи та соціальні перетворення в країні внесли зміни у структуру господарства області. Зменшилася питома вага підприємств державної форми власності.

Найбільшу частку становлять підприємства колективної, приватної та комунальної форми власності.

Серед підприємств, які впроваджують інновації, значне місце займають підприємства з недержавною формою власності. Основні вкладення здійснюються в освоєння нових видів продукції, значну частку яких становлять товари народного споживання, виготовлення підприємствами текстильної, швейної та харчової продукції. Впровадження нових технологій у виробництво сприяє економії енергоресурсів і матеріалів.

Хмельниччина створює майже 2,3 % валового регіонального продукту України.

Провідне місце в господарському комплексі області займає промисловість, для розвитку якої є сприятливі умови: достатня кількість кваліфікованих трудових ресурсів, нерудних корисних копалин, сільськогосподарської сировини. На цій основі сформувалися галузі харчової, легкої, машинобудівної промисловості, виробництво будівельних матеріалів. Розвинені також деревообробна, паливно-енергетична, хімічна та інші галузі.

У промисловому комплексі налічується понад 1300 підприємств, на яких зайнято понад 20 % загальної чисельності найманих працівників та задіяно понад 37% основних засобів економіки області [3].

Протягом останніх років на Хмельниччині у промисловості загалом та у більшості основних видів промислової діяльності спостерігаються позитивні темпи зростання обсягів виробництва.

Харчова промисловість Хмельниччини є одним із пріоритетних напрямів для залучення інвестицій. Частка харчової промисловості у загальнообласному промисловому виробництві становить майже 30 %. Крім того, область – один з найважливіших в Україні регіонів цукроваріння, де діють 10 цукрових заводів. Є потенційні можливості щодо експорту цукру.

Підприємства галузей машинобудування та металообробки виробляють апаратуру енергозощаджуючих технологій, портативну медичну техніку, телевізори кольорового зображення, авіаційне радіонавігаційне обладнання, спеціальні вироби для авіаційної техніки, котли опалювальні, ковальсько-пресові машини, трансформатори, сільськогосподарські машини, технологічне обладнання для харчової промисловості,

кабель, електротехнічні вироби тощо.

М'ясна промисловість представлена Хмельницьким, Кам'янець-Подільським, Шепетівським м'ясокомбінатами, Шепетівським заводом м'ясокісткового борошна, а також цехами, при районних харчокомбінатах, які переробляють м'ясо. Основна продукція – м'ясні консерви, ковбаси, субпродукти, желатин, ферменти, м'ясокісткове борошно та ін. Підприємства борошномельної, кондитерської та інших галузей харчової промисловості розміщені більш-менш рівномірно на всій території області [4].

Підприємства галузі будівельних матеріалів та скловиробів виробляють цемент, залізобетонні та бетонні вироби і конструкції, сухі будівельні суміші, санітарну кераміку, скловироби тощо.

Підприємствами області освоєно виробництво нових видів продукції. Серед них – кормозбиральний комбайн «Марал-125 Поділля» (ВАТ «Адвіс»), техніка для виготовлення тари і упаковки (ВАТ «Термопластавтомат»), котли опалювальні (ВАТ «Темп»), нові види дискових твердосплавних пил (Кам'янець-Подільський завод дереворіжучого інструменту «Мотор»), конденсатори електролітичні нової серії (ВАТ «Катіон»), комбінований ґрунтообробний агрегат «Поділля» (ВАТ «Шепетівський завод культиваторів»), гама нових трансформаторів (ВАТ «Укрелектроапарат»), радіостанції для тепловозів і електровозів (об'єднання «Новатор»), електропилососи (Шепетівський завод «Пульсар»). Освоєно випуск лічильників газу, води і тепла та іншої продукції.

Легка промисловість області розвивається переважно на основі сировини, що завозиться (шкіра, вовна, бавовна, текстиль). Більшість підприємств галузі мають великі потенційні можливості і прагнуть до співпраці з потенційними інвесторами.

Велике значення для розвитку економіки області має електроенергетика. Її розвиток обумовлюють два основні підприємства – ВП «Хмельницька АЕС», яка розміщена у м. Нетішині і підключена до енергосистем України та Центральної Європи. Коефіцієнт корисної дії станції становить 77,1 % – це найвищий показник в Україні, та ВАТ ЕК «Хмельницькобленерго».

Перевірки та експертизи, проведені державними і незалежними міжнародними експертами МАГАТЕ, Рискаудит, TACIS, ВАО АЕС, підтверджують високий рівень безпеки енергоблоків ХАЕС [4].

З початку експлуатації Хмельницької АЕС вироблено 200 417,5 млн. кВт год електроенергії (станом на 01.01.2012). Вищим пріоритетом діяльності з виробництва електричної і теплової енергії є забезпечення ядерної і радіаційної безпеки, надійна та стабільна робота енергоблоків.

У промисловість області інвестовано понад 70 % загального обсягу прямих іноземних інвестицій. З метою подальшого залучення інвестиційних коштів розроблено низку інвестиційних проектів.

Промисловість має певні особливості розміщення на території області. Тут сформувались три промислових вузли:

- Хмельницький, який у внутрішньообласному поділі праці виділяється виробництвом продукції машинобудування, харчової, легкої промисловості та будівельних матеріалів;
- Кам'янець-Подільський – виробництво харчової, машинобудівної і металообробної, легкої промисловості та будівельних матеріалів;
- Славутсько-Шепетівський – виробництво електроенергії, машинобудування, будівельних матеріалів, легкої і харчової промисловості [2].

Більшість малих міст і селищ міського типу – це багатогалузеві промислові центри. У них розвинуті переважно легка і харчова промисловість, виробництво будівельних матеріалів.

Хмельницька область має достатній потенціал для досягнення високих результатів економічного розвитку. Для цього необхідно створити нові робочі місця, відновити перспективні виробництва, впроваджувати нові технології, підвищити

конкурентоспроможність продукції. Зазначені заходи сприятимуть упровадженню інвестиційного клімату в регіоні.

Перелік посилань

1. Рідний край - Хмельниччина / Гільберг Т., Шоробура І. – Хмельницький: Видавець ПП Заколотний М.І., 2013
2. Сиротенко А. Й. Географія України: пробн. підр. для 9 кл. серед. шк. / Сиротенко А. Й., Чернов Б. О., Плахута В. Я. – К.: Освіта, 1994. – 223 с.
3. Статистична звітність. Головне управління статистики в Хмельницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statbrd.ic.km.ua/ukr/index.htm>
4. Хмельницька обласна рада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblrada.km.ua>.

Евдокименко С.Е. студент гр. М-АМ-12-1

Науковий керівник: Терехов Є.В.

(Державний ВНЗ “Національний гірничий університет” м. Дніпропетровськ України)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЯК ЕКОНОМІЧНОЮ КАТЕГОРІЄЮ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ В РИНКОВИХ УМОВАХ

В умовах глобалізації ринку питання якості є актуальним для всіх країн і організацій, тому що тільки продукція високої якості може бути конкурентоспроможною. Багато вчених, спеціалістів, науковців, керівників організацій та підприємств вважають, що ХХІ століття буде століттям прояву якості у всіх сферах діяльності як для кожної країни окремо, так і для світу в цілому. Проблема якості є багатограним поняття і має соціальний, економічний, технічний, науковий, організаційний та інноваційний характер. Відповідно до цього виживає та організація, яка має володіє найсучаснішими технології, має найвищу якість продукції, найнижчі ціни та найрізноманітніший вибір у сфері споживання. Це особливо є актуальним для промислових підприємств, які працюють в умовах стрімких змін технологій виробництва, посилення екологічних вимог та конкурентної боротьби за споживача. Завдання підвищення якості продукції промислового підприємства є довготерміновим і безперервним, тому що її рівень не може бути постійною величиною. Будь-які промислові вироби з часом втрачають свою привабливість для споживача і витісняються новими більш прогресивними виробами, що зумовлене науково-технічним прогресом та новими методами управління якістю продукції. У цьому аспекті відомий американський спеціаліст з питань якості Едвард Демінг зазначав, що на 85 % вирішення проблеми недоліків продукції, технологічних та управлінських процесів залежить не від людей, а від системи управління якістю [1, с. 11—12].

В Україні склалася ситуація, коли у підприємств бракує стимулів до впровадження сучасних систем управління якістю, які б переважали фінансові та трудові витрати, необхідні для успішного впровадження цих системи. Такою системою на сучасному промисловому підприємстві може бути система загального менеджменту якістю (TQM), яка відповідає вимогам стандартів ISO 9000 та покликана забезпечувати управління якістю на підприємстві, виходячи з діяльності всіх його структурних підрозділів та створення активного механізму залучення усіх його працівників до розробки і підтримки цієї системи. Таким чином, на сьогодні необхідно досліджувати якість на промисловому підприємстві як економічну категорію, виходячи з усіх аспектів її формування та проявів, залучаючи при цьому всі можливі ресурси підприємства, зв'язки та співробітництво з іншими організаціями [2].

В цілому система управління якістю на промисловому підприємстві включає управління технологічними процесами виготовлення його продукції, використання методів контролю якості як єдиного можливого джерела зворотної інформації, необхідної для цілеспрямованого впливу на умови, і фактори, що впливають на якість. Відповідно до цього, необхідно розглядати контроль якості продукції як перевірку відповідності показників якості продукції встановленим вимогам. Під час контролю якості продукція може піддаватись візуальному огляду, вимірюванням за різними параметрами чи випробуваннями.

Розвиток процесів інтеграції та глобалізації економіки обумовлює необхідність створення інтегрованих систем управління якістю на вітчизняних промислових підприємствах, які використовують взаємопов'язану систему стандартів і мають конкурентні переваги для забезпечення якості [3]. Розвиток економічних процесів та динамічність вимог до якості продукції зумовлюють необхідність застосування системного підходу до управління якістю продукції як такого, що дозволяє враховувати

взаємозв'язки між суб'єктами та об'єктами управління якістю, досліджувати закономірності їх зміни, забезпечувати комплексний вплив на характеристики та рівень якості. Таким чином, необхідно обґрунтовувати структуру системи управління якістю на підприємстві для забезпечення виконання нею свого функціонального призначення. Використання в практиці вітчизняних підприємств інтегрованих систем управління якістю дозволить підвищити якість продукції, їх конкурентоспроможність за рахунок застосування системного і процесного підходів у менеджменті якості, дотримуватись етичного підходу до управління персоналом, інвестувати у інтелектуальний капітал.

Під інтегрованою системою управління якістю слід розуміти складну соціально-економічну систему, яка об'єднує в собі взаємопов'язані підсистеми управління якістю, а її підґрунтям мають бути методи вимірювання якості праці та принципи управління якістю, відповідні міжнародним стандартам ISO 9000:2009.

Таким чином, інтегрована система управління якістю на підприємстві є інструментом забезпечення високої якості праці на основі максимальної реалізації трудового потенціалу та досягнення цілей в області якості. Побудова та шляхи впровадження систем якості повинні обов'язково враховувати конкретні цілі організації, продукцію, а також методи праці. Серед цілей створення інтегрованих систем управління якістю продукції мають бути: забезпечення стійкого розвитку підприємства і розширення експорту продукції; покращення екологічних і техніко-економічних показників виробництва, його безпеки; забезпечення взаємозв'язків усіх підрозділів підприємства. Таким чином, впровадження інтегрованих систем управління якістю є стратегічним рішенням щодо розвитку підприємства і має відбуватися із врахуванням його економічних, екологічних, технологічних, соціальних та інших показників та характеристик.

Перелік посилань

1. Агєєв Є. Я. Управління якістю : навч.-метод. посіб. / Є. Я. Агєєв. — Львів : Новий Світ-2000, 2010 р. — 240 с.
2. А. В. Савіцький Проблеми та сучасний стан управління якістю продукції промислових підприємств.
3. Тельнов А.С. Інтегративний підхід до побудови системи управління якістю продукції промислових підприємств.

Ісакова Ю. В. студентка групи **ФК-фе-11-1**

Науковий керівник: Герасимова І. Ю., к. е. н., доцент кафедри економічного аналізу та фінансів

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Сьогодні в Україні в процесі підприємницької діяльності, при створенні нових технологій, в результаті інтелектуальної праці, виникають інформаційні об'єкти, що мають комерційну цінність. Це можуть бути методики робіт, перспективні технічні рішення, результати маркетингових досліджень тощо, націлені на досягнення підприємницького успіху [1]. Тому через посилення економічної конкуренції в умовах розвитку ринкових відносин, комерційна таємниця та її охорона набувають пріоритетного та актуального значення.

Основна мета захисту конфіденційної інформації полягає в тому, щоб запобігти розповсюдженню її до конкурентів. Дослідження західних фахівців свідчать, що 25% службовців підприємства готові в будь-який час і за будь-яких обставин зрадити інтереси фірми, 50% можуть зробити це залежно від обставин і лише 25% є патріотами, які ніколи не зрадять інтереси фірми [2].

Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [3].

Оскільки на сьогоднішній день правова база із захисту підприємницької діяльності в Україні не є зовсім удосконаленою, тому особливо важливим стає розробка ефективної системи захисту комерційної таємниці з боку самого підприємства.

Крім того, далеко не всі підприємства піклуються про зберігання в таємниці інформації, що за статусом може бути віднесена до конфіденційної. Це пояснюється тим, що керівництво підприємств не досить чітко розуміє важливість і необхідність організації системи захисту комерційної таємниці [4].

Для забезпечення захисту інтелектуальної власності на підприємствах вводиться певний порядок роботи з інформацією та доступу до неї, що включає в себе комплекс адміністративних, правових, організаційних, інженерно-технічних, фінансових, соціально-психологічних та інших заходів, що ґрунтуються на правових нормах країни або на організаційно-розпорядчих положеннях керівника підприємства.

Система захисту комерційної таємниці створюється з метою:

- досягнення стійких позицій в умові конкурентної боротьби на ринку товарів і послуг;
- збереження конфіденційної інформації протягом певного проміжку часу;
- отримання можливості перевірити кожен з імовірних каналів витоку інформації;
- запобігання негативних наслідків плинності кадрів.

До головних заходів захисту комерційної таємниці відносяться [5]:

- наявність служби безпеки, пропускну режиму, контроль приміщень та обладнання;
- оптимальне обмеження числа осіб, які знають комерційні секрети фірми та організація роботи з конфіденційними документами, інформацією, накопиченою в комп'ютерах фірми;
- робота з персоналом, правильний підбір кадрів та використання матеріальних стимулів для співробітників;

- організація взаємодії з державними органами влади, які мають повноваження щодо контролю певних видів діяльності підприємств та фірм;

Організація захисту комерційної таємниці на підприємстві повинна включати в себе наступні етапи:

1. Розробка критеріїв виділення цінної інформації, що підлягає захисту. Визначення об'єктів інтелектуальної власності, що підлягають охороні та вибір методів захисту (патентування, авторське право, комерційна таємниця).
2. Розробка для подальшого затвердження Переліку відомостей, що становлять КТ та встановлення правил допуску та до відомостей, що становлять КТ.
3. Оформлення списків осіб, які мають право працювати з конкретними складовими комерційної таємниці.
4. Встановлення правил та процедур класифікації, маркування документів та інших носіїв інформації, а також виведення їх зі сфери обмеженого доступу (розсекречення).
5. Розробка і здійснення спільно з фахівцями заходів щодо недопущення розголошення комерційної таємниці на стадіях: оформлення матеріалів, призначених для опублікування у відкритій пресі; оформлення документів для передачі замовнику.
6. Організація за участю виконавців і фахівців підприємства захисних заходів при випробуваннях, зберіганні, транспортуванні, знищення продукції, яка містить КТ.
7. Розроблення порядку та контроль за проведенням закритих нарад та визначення режимних заходів прийому представників інших фірм.
8. Участь спільно з фахівцями підприємства в розробці заходів щодо забезпечення безпеки в процесі використання технічних засобів передачі інформації.
9. Організація охорони підприємства, спецприміщень, сховищ, введення пропускового та внутрішнього режимів (розмежування доступу в приміщення).
10. Участь у відборі та розстановці співробітників, що допускаються до комерційної таємниці, вироблення заходів щодо зниження плинності кадрів.
11. Розробка положень, інструкцій, правил, методик і т.п. щодо забезпечення режиму роботи для виконавців закритих робіт, фахівців служби безпеки.
12. Контроль виконання режимних вимог: проведення аналітичних досліджень з оцінки надійності прийнятих заходів захисту комерційної таємниці та вироблення пропозицій щодо підвищення ефективності охорони.
13. Проведення службових розслідувань за фактами порушення режиму поводження з комерційною таємницею.

Таким чином, система організації захисту комерційної таємниці включає в себе комплекс заздалегідь розроблених на певний строк заходів, що охоплюють сукупність усіх видів діяльності, спрямованих на вдосконалення забезпечення збереження інформації з урахуванням змін зовнішніх і внутрішніх умов та приписуючих конкретним особам або підрозділів певний порядок дій.

Перелік посилань

1. Князев С. Комерційна таємниця в Україні: особливості організаційно-правового впровадження – Київ: Юридичний журнал, 2006 р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2305>
2. Бондар О.В. Ситуаційний менеджмент. Навчальний посібник 2-ге видання перероблене та доповнене. – Київ: Центр учбової літератури, 2012 р. – 388 ст.
3. Носік Ю. В. Права на комерційну таємницю в Україні: Монографія. - Київ.: КНТ, 2007 р. - 240 с.
4. Локотецька О. В. Система захисту комерційної таємниці /О. В. Локотецька/ Бізнес інформ. – 2011 р.- №2(407).- ст. 81-84
5. Организация защиты коммерческой тайны на предприятии. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bre.ru/security/20254.html>

Белоусова М.І. студентка гр. ЕФбс-13м

Науковий керівник: Соляник Л. Г., канд.ekon.наук, проф. кафедри економічного аналізу та фінансів

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

В наш час стан розвитку підприємства характеризується негативним впливом значної кількості чинників, серед яких нестабільність податкового і регуляторного законодавства, інфляційні процеси, недоступність кредитних ресурсів, посилення конкуренції, невизначеність та низький рівень капіталізаційного фондового ринку, низький рівень інноваційної активності та ще багато інших. Внаслідок дії цих чинників виникає аритмія в русі матеріальних та фінансових потоків, що призводить до значних фінансових втрат, дисбалансів та збитків підприємства. В результаті підприємство втрачає свою фінансову стійкість, що стає реальною загрозою його фінансовій безпеці.

Фінансова стійкість – це головний компонент загальної стійкості підприємства, оскільки є характерним індикатором перевищення доходів над витратами, що стабільно утворюється[1].

Машинобудування є однією з провідних галузей промисловості України, де зосереджено 20 % основних засобів промисловості та виробництво інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості. Підприємства машинобудування сприяють розвитку всіх галузей народного господарства та грають вирішальну роль у реалізації досягнень науково-технічного прогресу у всіх областях господарства.

Протягом 2005-2010 рр. знизилися обсяги виробництва та реалізації продукції, відповідно скоротилися фінансові результати підприємств досліджуваної галузі.

Частка машинобудування в промисловому секторі економіки України в січні-серпні 2012 року склала 12,2 %. Це свідчить про низький рівень розвитку даної галузі, оскільки у високорозвинених країнах на частку машинобудування припадає від 30 до 50 % промислової продукції[5].

Кількість збиткових підприємств цієї галузі все ще залишається на високому рівні - 38,8 % всієї кількості збиткових підприємств промисловості. За перше півріччя 2012 року, частка інвестицій в машинобудівну галузь склала 2,2 % від загального обсягу інвестицій в економіку України.

Особливої актуальності набувають питання дослідження фінансового потенціалу сталого розвитку машинобудівних підприємств, аналізу та оцінювання його складових, визначення напрямів структурної гармонізації потенціалу в забезпеченні сталого розвитку підприємств, їх економічної незалежності та уникнення депресивності.

Тому основним джерелом залучення виробничих чинників, необхідних для реалізації стратегії розвитку підприємства, є інвестиції[3].

В Україні домінування частки власних коштів підприємств у фінансуванні їх інвестицій в основний капітал фактично означає закритий характер економічного відтворення. Знижується інноваційна активність підприємств машинобудування, що негативно впливає на конкурентоспроможність товарів галузі[2].

Першочерговим етапом у покращання фінансового стану українських підприємств є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу.

Пошук резервів, які можуть бути використані для покращення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовної оцінки всіх складових його діяльності.

Ще одним напрямом покращення фінансового стану є його прогнозування і моніторинг, оскільки, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формування показників господарської і фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати дані про його стан, а також зміни, які в ньому відбуваються.

Система заходів для підтримки економічної стійкості підприємства повинна передбачати: постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства; розробку заходів із зниження зовнішньої вразливості підприємства; розробку підготовчих планів при виникненні проблемних ситуацій, здійсненні попередніх заходів для їхнього забезпечення; впровадження планів практичних заходів при виникненні кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у випадку відхилення розвитку ситуації; координацію дій всіх учасників і контроль за виконанням заходів та їхніми результатами.

Для поліпшення ситуації, українським підприємствам також необхідно провести корінну реконструкцію своїх виробничих потужностей. Це дозволить випускати високотехнологічні вироби, і в кілька разів збільшити власну продуктивність праці при їх виготовленні. Однак проводити подібну комплексну модернізацію своїми силами можуть далеко не всі підприємства[4].

Перелік посилань

1. Мішина С. В. Організаційно- економічний механізм управління фінансовими ресурсами на підприємстві / С. В. Мішина, О .Ю. Мішин. – Харків : Вид . ХНЕУ , 2006. – 176 с.
2. Савицкая Г . В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – Минск: Новое знание , 2009. – 704 с.
3. Прокопишин Л. М. Механізм формування та використання управлінського потенціалу на підприємствах машинобудування // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7. – С. 138-145.
4. Шандова Н. В. Розробка механізму управління стійким розвитком підприємств машинобудування // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2. – С. 101-105.
5. Пастухова В.В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність : Монографія. – К.: Київ . нац. торг .- екон . ун- т, 2010. – 302 с.

Кашесєв Д.С., студент групи УД-12м

Науковий керівник Вагонова О.Г., д.е.н.,проф., завідувач кафедри прикладної економіки

(Держсавний ВНЗ „Національний гірничий університет”)

ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВУГІЛЬНИХ ШАХТ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ ФОНДІВ

Наявні на вугледобувному підприємстві основні фонди повинні бути здатними адаптуватися до змінних технічних, технологічних та організаційних умов видобування вугілля, що забезпечується шляхом інноваційних перетворень на підставі мотивованої активізації як самого підприємства, так і розробників нововведень. Причому, підвищення активності учасників інноваційного процесу може відбуватись завдяки цілеспрямованій та системній організації ефективних умов розроблення нововведень на основі зацікавленості цих учасників в отриманні економічного ефекту від впровадження інновацій у виробництво.

Основні виробничі фонди сучасних гірничих підприємств, що сформовані у попередні роки, не можуть бути базою подальшого розвитку їх виробничого потенціалу. Тому дослідження авторів спрямоване на узагальнення та розробку методичних підходів до управління основними засобами вугільних шахт в інноваційній моделі їх розвитку. При вивченні можливостей підвищення ефективності використання фондів головним питанням є визначення основних факторів, вплив на які здатен привести до підвищення рівня виробничого потенціалу. До таких факторів слід віднести: працездатність і кваліфікацію трудових ресурсів; рівень розвитку науки і ступінь практичного впровадження наукових розробок; кількість та технічні параметри устаткування, що застосовується.

Поліпшення техніко-економічних показників вугледобувного виробництва залежить від використання сучасних досягнень науково-технічного прогресу, впровадження прогресивних технологій, якісного складу основних засобів. Склад технічних засобів формується залежно від прийнятої технології розробки родовища, яка обумовлює той чи інший обсяг капітальних споруджень, передусім, гірничих виробок, що входять до складу пасивної частини фондів. Обґрунтована доцільність підтримки структури основних фондів в оптимальному стані, тобто встановлення такої кількості їхньої пасивної частини, при якій забезпечувалася б найбільш ефективна робота активної частини фондів.

Значні кошти потрібні не тільки для проведення нових гірничих виробіток, але й для підтримки у працездатному стані діючих виробіток. Особливістю гірничодобувного виробництва є великий обсяг пасивної частини основних фондів. Зростання її обсягу у теперішній час пов'язується із збільшенням питомої ваги виробок і споруджень. Активна і пасивна частини основних фондів забезпечують нормальні умови для виробничих процесів, тому підтримка оптимальної структури та ліквідація диспропорцій між цими частинами є важливим резервом підвищення ефективності використання фондів та виробничого потенціалу вугільної шахти, у цілому.

На стадії впровадження створеної нової науково-технічної продукції (техніки, технології) учасники інноваційного процесу повинні одержати доход, який повинен відшкодувати всі їхні попередні витрати на створення й освоєння продукції, а також поточні витрати на виробництво й, крім того, забезпечити економічну винагороду за остаточними результатами (кінцевої ефективності) виконаних робіт.

Використовуючи системний підхід до аналізу виробничого потенціалу, доцільно його трактувати стосовно внутрішнього середовища та оцінювати за сукупністю наявних засобів праці, запасів сировини та джерел коштів, що можуть бути використані для досягнення стратегічної мети підприємства. Для впровадження інноваційного заходу кожне підприємство має розробляти свої економічні методи управління власним виробничим потенціалом, які б ураховували особливості його формування, розширюючи чи звужуючи в разі потреби відповідні групи факторів, що впливають на ефективність заходу. Головна мета при цьому – визначити пріоритети цих факторів у розробленні та впровадженні новації, які стають важелями активізації інноваційного розвитку виробничого потенціалу підприємства.

Результати досліджень, виконаних багатьма науковцями, та виробничий досвід вугільних шахт дозволили дійти висновку, що техніко-економічна ефективність виробничих процесів видобування вугілля в значній мірі обумовлена експлуатаційною надійністю гірничих виробок. Складні гірничі та гідрогеологічні умови експлуатації вугільних пластів на шахтах Західного Донбасу спричинили те, що традиційні конструкції кріплень як магістральних, так і виїмкових гірничих виробок, які використовувалися у цьому басейні у 60–90 рр., себе вичерпали. Галузеві інститути та окремі науковці й винахідники створили довершені конструкції та способи охорони виробок. Фактичні дані експлуатації гірничих виробок на вугільних шахтах свідчать про високу технічну й економічну ефективність використання новітніх засобів проведення та закріплення гірничих виробок.

Розглянуто доцільність інвестування у створення шахтного кріплення нового технічного рівня (НТР), які визначають умови здійснення інших процесів з видобування вугілля, на шахтах ім. О.Ф. Засядька та ім. О.Г. Стаханова ДП „Красноармійськвугілля”. Так, наприклад, підготовка робочого горизонту та його відпрацювання на базі аркового кріплення КМП–А5С–18,6, що поліпшило стан виїмкового штреку, дозволило не перекріплювати штрек до його погашення. Відмова від підготовки машинної ніші привела до підвищення добового навантаження лави до 2300 ... 2800 т. Загалом, перехід від звичайної технології видобувних робіт у лаві до безнішевої збільшує місячні обсяги виробництва і зменшує питомі витрати на видобування вугілля майже у 1,5 ... 2 рази.

Стимулювання інноваційної діяльності шахт щодо впровадження нових технічних засобів і технологій їх функціонування потребує, перш за все, дослідження взаємозв'язку між цими новаціями та собівартістю їх продукції, проведення учасниками інноваційних проектів спільних розробок та фінансування проектів, що впроваджуються. Технологічна та економічна складові цієї проблеми потребують додаткових досліджень з боку шахти, але вони поєднуються з організаційними заходами. Це вимагає утворення на шахті організаційних структур, функціональними обов'язками яких була б підготовка та впровадження інноваційних рішень.

Визначена ефективність новацій для оцінки привабливості інвестицій на прикладі шахтних кріплень НТР, які виготовляє НВЦ „Геомеханіка”. Порівняно витрати на проведення й утримання гірничої виробки при використанні традиційного кріплення АП та кріплення КМП, розробленого Геомеханікою. Згідно з розрахунками автора, зазначені витрати при використанні кріплення КМП у 2 ... 3 рази нижчі за витрати при використанні кріплення АП.

Запропонований організаційний механізм управління інноваційними процесами, який передбачає визначення необхідних для впровадження нововведень персоналу підприємства та організаційно-господарських функцій управління і враховує вплив інноваційного розвитку на якість основних засобів та рівень виробничого потенціалу вугільної шахти, у цілому. Активне впровадження інновацій обумовлене механізмом мотивації взаємодіючих сторін, який має ґрунтуватися на розподілі сфери впливу на господарську діяльність цих сторін та прибутку від впровадження нововведень. Обґрунтована взаємодія розробника, виробника та замовника інноваційного продукту, де розробник і виробник отримують роялті від традиційних виробників цього продукту, а не вкладають угод з шахтами безпосередньо, шахти формують центри відповідальності за вибір розробника та постачальника інноваційного продукту.

Марченко М.В., студент групи ЕД-12м

Науковий керівник Прокопенко В.І., д.т.н., проф., професор кафедри прикладної економіки

(Державний ВНЗ „Національний гірничий університет”)

НАУКОВІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЮ ПРОМИСЛОВОГО МІСТА

Промисловий потенціал міст України є головним чинником теперішнього погіршення стану довкілля та зменшення можливостей майбутніх людських поколінь задовольняти власні потреби. Ліквідація наявних екологічних проблем та запобігання появі нових є головним орієнтиром комплексного соціально-економічного та екологічного розвитку суспільства шляхом впровадження екологічного менеджменту на рівні суб'єктів місцевого самоврядування. Удосконалення їхньої природоохоронної діяльності залежить від рівня засвоєння стандартів екологічного менеджменту та аудиту, що потребує прийняття організаційних рішень щодо їх локалізованої та системної реалізації за умови забезпечення життєдіяльності міста.

З метою узгодженості економічних і природоохоронних цілей, реалізації оптимальних екологобезпечних управлінських рішень має бути розроблена система екологічного менеджменту, як модель організації управління природокористуванням в умовах ринкових трансформацій. Центральне місце в системі має належати економічним інструментам: ціннові настанови, пільги, субсидії, ринкові сертифікати, екологічні збори і платежі, фінансово-кредитні умови, продаж екологічних прав, екологічне страхування, екологічний аудит тощо.

На підставі наукового аналізу ознак запропоновано визначення поняття „екологічний менеджмент” - управління екологічними характеристиками конкретних суб'єктів екологічно небезпечної діяльності (наприклад, підприємств); джерел екологічної небезпеки (сховищ радіоактивних відходів, відвалів гірських порід) або окремих природних комплексів (річки Дніпро).

Згідно з напрямками витрачання коштів на екологічні заходи для забезпечення життєдіяльності міста останні слід поділяти на такі: а) внутрішні - здійснюється підприємством у межах самого об'єкту управління (наприклад, адміністрацією); б) зовнішні - виконують зовнішні суб'єкти (відповідно до законодавчого регулювання діяльності окремих підприємств, управлінських рішень міністерств і відомств, яким підпорядковані конкретні підприємства). За обсягом, що визначає суму екологічних витрат, виділяють наступні види менеджменту: а) цілковитий - охоплює усі екологічні характеристики об'єкту управління; б) частковий - охоплює лише частину екологічних характеристик об'єкту управління.

Слід зазначити, що всі стандарти, які визначають вимоги до систем еко-логічного менеджменту, носять рекомендаційний характер і не є обов'язковими до застосування. Системи визначають напрямки негативного впливу діяльності підприємства на довкілля. Управління показниками безпечності здійснюється щодо кожного джерела екологічної небезпеки. У системі, що розглядається, важливе значення мають: визначення екологічних аспектів діяльності підприємства, встановлення вимог екологічного законодавства, планування екологічних заходів для управління екологічними аспектами і постійного поліпшення результативності системи.

Слід відзначити, що система екологічного менеджменту може бути вбудована в систему управління якістю згідно з ДСТУ ІСО 9001-2001. Екологічні характеристики є невід'ємною складовою показників якості продукції, тому загальне управління якістю передбачає врахування й екологічних характеристик. Найкращим способом

удосконалення законодавства про екологічний менеджмент в Україні буде прийняття закону „Про екологічний менеджмент”, який би встановив загальні вимоги до екологічного менеджменту підприємств, що впливають на життєдіяльність міста. Також потребує принципової зміни державна політика щодо організації менеджменту. Перспективними напрямом такої організації є впровадження систем екологічного менеджменту не лише на підприємствах України, але й в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Дослідження виконані стосовно органів місцевого самоврядування у місті Дніпродзержинськ. Це місто є одним із найбільш розвинутих індустріальних центрів Дніпропетровської області та України, що обумовлено його промисловим комплексом: 48 найбільших підприємств, які належать до 10 галузей вітчизняної промисловості. Базовою галуззю економіки міста є чорна металургія. Підприємства металургії та хімічної промисловості забезпечують 80 % продукції, яка виробляється в місті (хімічна промисловість – близько 17,1 %). Серед техногенних загроз найбільшу небезпеку для території та населення міста становлять: радіаційна, гідродинамічна, хімічна та пожежо-вибухова небезпека.

З аналізу структури виконавчих органів Дніпродзержинської міської ради можна зробити висновок стосовно функціонування трирівневої системи, де управління екології міської ради належить до другого рівня та підпорядковано Департаменту економіки. Незважаючи на середній рівень повноважень цього управління серед переліку служб та відділів не відзначено підрозділів, які мають безпосереднє відношення до природоохоронних завдань. Тому впровадження екологічного менеджменту відбувається не системно з позицій залучення всіх ключових підрозділів до екологічної діяльності, а в більшості локалізовано, де переважну відповідальність за планування та реалізацію екологічних програм має управління середнього рівня.

Формування обґрунтованих стратегій еколого-економічного розвитку міста має базуватись на обов'язковому впровадженні систем екологічного менеджменту та аудиту (СЕМА) в муніципальному управлінні, що визначається пріоритетом завдань з сталого розвитку країни та її регіонів. Тому перехід до системного підходу побудови СЕМА визначається організаційними змінами, що полягають в утворенні трьох департаментів за складовими сталого розвитку: департамент економіки; департамент екології; соціальний департамент. Таким чином, ефективність самої системи екологічного менеджменту визначається адміністративними рішеннями щодо розподілу повноважень в структурі органів місцевого самоврядування. Розвиток функцій екологічного менеджменту в структурі управління містом передбачається на підставі з локалізованого та системного підходу до їх поширення в діяльності підрозділів.

Поліпшення екологічної становища в промисловому місті формально має бути засновано на складанні угод про соціальне партнерство міської влади з потужними промисловими підприємствами міста. Одним з напрямків екологізації виробничої діяльності є зменшення обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів, тобто енергозбереження. Така програма відбиває селективний підхід до організації впровадження принципів екологізації управління промисловим містом (вирішується окреме завдання екологічного характеру). Комплексний підхід визначатиме комплекс завдань в окремих сферах суспільного розвитку, галузях економіки.

Джерелами фінансування енергозберігаючих програм можуть бути: фонд енергозбереження; власні та позикові кошти підприємств, установ і організацій; державний бюджет України; обласний бюджет Дніпропетровської області; місцевий бюджет; цільовий фонд з питань енергозбереження Дніпродзержинської міської ради; інші джерела, не заборонені діючим законодавством. Серед інших джерел фінансування в умовах міста наявні такі: інвестиційні внески і кредити банків на фінансування значних заходів, спрямованих на зниження оплати за природний газ, електроенергію і воду всіх підприємств і мешканців міста; інвестиційні фонди закордонних інвесторів.

Маханьок Ю.Ю., студентка гр. ЕФбс-13м

Науковий керівник: Соляник Л. Г., канд.ekon.наук, проф. кафедри економічного аналізу та фінансів

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В Україні на сьогоднішній день більше всього страждає малий і середній бізнес. За останній рік збільшилась кількість збиткових підприємств, що призводить до зросту офіційного та прихованого безробіття.

Сучасний стан прибутковості машинобудівних заводів України потребує розвитку, а саме стабільних темпів економічного зростання. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Взагалі прибуток будь-яких підприємств країни забезпечує зростання обсягів власних фінансових ресурсів, необхідних для здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Їх нестача спричиняє ризик виникнення боргів, що у підсумку може призвести до банкрутства підприємства [1].

На більшості монтажних заводах необхідне удосконалення управління прибутком в сучасних умовах господарювання; удосконалити модель управління всіма складовими об'єктами прибутку, що характеризує роль цього прибутку підприємства в ринкових умовах.

Труднощі монтажних заводів частіше складаються з проблем ринків збуту, недосконалої системи швидкого продажу свого товару, через що виникає криза фінансового положення, а саме збиток підприємства [2].

За даними монтажних заводів України щодо фінансового результату діяльності машинобудівних підприємств за період з 2002-2007рр. грошовий потік зростав, а з 2007-2009рр. спад у зв'язку з кризою. Згідно з статистичними даними, за 11 місяців 2011 р. 53,3% від загальної кількості українських машпідприємств отримали прибуток у розмірі 6,489 млрд. грн. Водночас 46,7% від загальної кількості українських машпідприємств в січні-жовтні 2011 р. отримали збитків у розмірі 4,356 млрд. грн. [3].

Машинобудування України - це зношеність основних виробничих фондів на 70 %; нездатність самостійно розробляти нову продукцію; нездатність виробляти кінцеву продукцію; низька ефективність виробництва; низькоякісна і неконкурентоспроможна продукція; відсутність нових технологій; відсутність серійного виробництва продукції; майже повна орієнтованість на російський ринок; критична залежність від російських комплектуючих; критична нестача кваліфікованих робітників, інженерів і менеджерів [4].

Збільшення доходів підприємства можливе за рахунок розширення ринків збуту продукції та освоєння виробництва нових видів продукції. При цьому збільшення доходів за рахунок підвищення ціни реалізації продукції можливе лише при введенні нового продукту, якщо він користується великим попитом у споживачів.

Управління прибутком полягає:

- ✓ У збільшенні доходів підприємства;
- ✓ Зменшенні витрат;
- ✓ Формуванні та реалізації ефективної податкової політики;
- ✓ Оптимальному розподілі прибутку [5].

Також важливо і потрібно постійно удосконалювати засоби виробництва: впроваджувати нову техніку, удосконалювати технології, упроваджувати прогресивні матеріали тощо. Це дозволить значно знизити собівартість продукції і цим самим підвищить прибуток.

Підвищення прибутку може відбуватись за рахунок підвищення ефективності праці. З ростом продуктивності праці знижуються витрати праці, а отже, зменшується і частина заробітної плати в собівартості.

Для збільшення обсягу отриманого прибутку машинобудівним підприємствам необхідно застосовувати правильну тактику в області встановлення цін. У цінах повинні відображатись суспільно-необхідні витрати на виробництво і реалізацію продукції, її споживчі властивості, якість, платоспроможний попит. Від правильності розрахунку ціни багато в чому залежить обсяг отриманого прибутку, ліквідність і платоспроможність підприємства, його фінансовий стан.

Існує механізм, завдяки якому підприємство може забезпечувати свою прибутковість, який передбачає п'ять пунктів по реалізації даного плану.

Механізм управління прибутком включає такі складові: система регулювання фінансової діяльності підприємства, система зовнішньої підтримки фінансової діяльності підприємства, система фінансових важелів, система фінансових методів, система фінансових інструментів

Для подальшого розвитку машинобудування в Україні є такі перспективи:

- ✓ переорієнтація на виробництво конкурентоспроможних товарів для населення і народного господарства, освоєння нових прогресивних технологій;
- ✓ формування організаційних структур управління галузями і під галузями;
- ✓ створення в Україні інформаційних систем для прийняття управлінських рішень;
- ✓ освоєння економічних методів управління в умовах переходу до ринкових відносин
- ✓ територіальна організація машинобудівного комплексу [6].

Підвищення ефективності є життєво важливим. Менеджмент підприємства, а особливо його власники, мають здійснювати постійний моніторинг ефективності діяльності. Менеджери отримають винагороду саме за ефективне економічне управління, а власники прагнуть до максимальної віддачі від вкладеного капіталу та досягнення успішного функціонування бізнесу.

Глибокі перетворення, що відбуваються в економіці, сприяють максимальній мобілізації внутрішніх резервів. Для ефективного функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин найбільше значення має виявлення резервів збільшення обсягу продукції, зниження собівартості, збільшення розміру прибутку [7].

Для підвищення прибутку потрібно спиратись на комплексний техніко-економічний аналіз роботи підприємства: вивчення техніко-економічних показників роботи підприємства й організаційного рівня виробництва, використання виробничих потужностей і основних фондів, сировини і матеріалів, робочої сили, господарських зв'язків. Політика управління прибутком є життєво необхідною для будь-якого підприємства, бо вона сприяє підвищенню загального розміру прибутку, а значить досягненню найголовнішої мети існування фірми [8].

Перелік посилань

1. У 2013 році кількість збиткових підприємств в Україні зростає – економіст від 30 грудня 2012р. – Режим доступу: <http://www.newsru.ua>
2. Шляхи підвищення прибутковості підприємства – Азарова Ю.М. – Режим доступу: - <http://www.masters.donntu.edu.ua>
3. Соляник Л.Г. Від збитковості до прибутковості: ключові фактори успіху вітчизняних підприємств: Стаття/ к.е.н., доцент, Л.Г.Соляник – Дніпропетровськ: НГУ, 2013р. – 9с.

4. Апокаліпсис українського машинобудування – від 1 грудня 2010р. – Режим доступу: <http://thersome.ucoz.ua/news>
5. Стратегія розвитку машинобудування на основі системи збалансованих показників – Рубрика Системи Управління – Режим доступу: <http://www.ukrtest.com>
6. Шелудько В.М. Управління прибутком : підручник / В.М. Шелудько. - К. : Знання, 2006. - 439 с.
7. І.А.Бланк Управління прибутком: підручник / І.А.Бланк. – К.: Ника-Центр, 2007. – 765 с.
8. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення від 14 травня 2011р. – Режим доступу: <http://www.bestreferat.ru>

Медведовська Т.П., к.пед.н., заступник директора Міжгалузевого інституту безперервної освіти
(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

В сучасних умовах основним є розвиток освіти, науки і культури, розширення інтеграційних процесів у духовному житті людини і суспільства. Зараз перед системою вищої освіти України стоїть завдання формування фахівця, здатного успішно функціонувати в умовах постійних життєвих змін. Тобто, мова йде про людину з інноваційним типом мислення [1, 2].

Нові професійні стандарти і нормативи розглядають майбутнього фахівця в двох аспектах, перший з яких, характеризується професіоналізмом, реалізацією цілей, дотриманням загальноприйнятих у суспільстві норм, а другий – «готує» майбутнього студента-економіста до здійснення професійної діяльності, відповідальності за свої дії [1, 2]. Важливим аспектом у професійній підготовці студентів-економістів є формування комунікативної культури майбутнього фахівця, яка включає наступні складові: професійну підготовленість, психологічна підготовленість, організаторські здібності, педагогічні здібності. Для реалізації себе в майбутній професійній діяльності фахівець-економіст повинен володіти знаннями як про національну, так і про корпоративну культури [4].

Сьогодні підходи до теорії і практики економічної освіти помітно змінюються під впливом процесів глобалізації, інтеграції, комп'ютеризації, впровадження та використання мережі Інтернет, медіазасобів, дистанційного, особистісно-орієнтованого навчання та інноваційних інтерактивних та інформаційних технологій.

Під інноваціями в освіті розуміється процес удосконалення педагогічних технологій, сукупності методів, прийомів і засобів навчання. В сучасних умовах, все більше усвідомлюючи суперечності між соціальним запитом на якісну освіту і традиційними методами навчання, педагоги, вчені стали звертатися до пошуку нових освітніх технологій, побудованих на принципах особистісно орієнтованих підходів навчання.

Поширеним напрямом в області економічної освіти є застосування мультимедійних презентацій для подачі навчального матеріалу. Крім цього склалася система інтерактивних технологій, до яких відносяться: методика і технологія дистанційного навчання; кейс-метод; метод портфоліо; метод проектів; електронне тестування тощо.

Впровадження новітніх інформаційних і комунікаційних технологій вимагає поглибленого аналізу переваг та недоліків використання мультимедійних комплексів у навчальному процесі. Особливої актуальності набуває дослідження методичних можливостей, що відкриваються при використанні інформаційних технологій в економічній освіті. В даний час світова тенденція передбачає перехід процесу навчання на новий технологічний рівень з обов'язковим використанням інформаційних технологій. Необхідність їх використання, особливо у викладанні економічних дисциплін, диктується кількома обставинами: фундаментальні цивілізаційні зміни переходу до нової стратегії розвитку суспільства на основі знань і перспективних високоефективних технологій; формування вимог нової моделі вищої освіти (поєднання загальноосвітньої підготовки з можливістю вивчення дисциплін на основі інноваційних технологій навчання) [3].

Узагальнюючи досвід розробки комп'ютерних освітніх технологій, можна сказати, що досить високу педагогічну ефективність мають ті, які забезпечують: діалоговий режим в процесі рішень різних пізнавальних завдань; моделювання даних; видачу індивідуальних завдань. Це дозволяє сформулювати приблизний перелік дидактичних вимог до сучасних технологій навчання. Вони повинні забезпечувати кожному студенту можливість навчатися за оптимальною, індивідуальною програмою, враховуючи в повній мірі його пізнавальні здібності, мотиви, схильності; оптимізувати зміст навчальної дисципліни; оптимізувати співвідношення теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців. Інформаційні технології є додатковим способом освіти в галузі викладання економічних дисциплін, оскільки вони підвищують якість навчання, а також скорочує час вивчення дисципліни [3].

Економічні дисципліни, як стратегічний менеджмент, інноваційний менеджмент, управління витратами, бухгалтерський облік, економіка підприємства, організація і планування виробництва та інші нерозривно пов'язані з таким поняттям як освітня ефективність, для оцінки якої використовують інноваційні освітні технології, крім традиційних методів.

Таким чином, роль інноваційних інтерактивних та інформаційних технологій стрімко підвищується у всіх сферах суспільної життєдіяльності. Тому виникає потреба в збільшенні найбільш передових і ефективних програмно-технологічних освітніх рішень, особливо в економічній освіті вищих навчальних закладів.

Перелік посилань

1. Кларин, М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования [Текст] / М.В. Кларин. – Рига: Эксперимент, 1995. – 176 с.
2. Кремень В.Г. Образование и наука в Украине - инновационные аспекты. Стратегия. Реализация. Результаты [Текст] / В.Г. Кремень – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
3. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учебное пособие [Текст] / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина [и др.] – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 219 с.
4. Чайка Г.Л. Культура делового общения менеджера: Учебное пособие [Текст] / Г.Л. Чайка – М.:, 2005. – 442 с.

Овчинникова Т.В., асистент кафедри прикладної економіки

(Державний ВНЗ "Національний гірничий університет", м. Дніпропетровськ, Україна)

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Теоретичній і практичній розробці питань щодо ефективності інноваційних продуктів та стимулювання їх впровадження на рівні підприємств з метою підвищення технічного рівня виробництва присвячено багато наукових праць. У вітчизняній науці проблеми та перспективи інвестиційного менеджменту досліджувались в різних напрямках. Теоретичні макроекономічні моделі інвестиційного розвитку держави та важелі впливу на пошвидшення інноваційних процесів досліджували Г.О. Андрощук, А.О. Задоя, В.М. Гесьць, Н.І. Новікова, О.М. Селінкова, Л.І. Федулова тощо. Питання інвестиційної стратегії на мікроекономічному рівні, організаційно-економічний механізм управління інвестиційного розвитком господарюючих суб'єктів вивчали О.І. Амоша, О.С. Галушко, С.М. Ілляшенко, А.І. Кабанов, І.А. Фесенко, Ю.Є. Петруня, А.М. Турило, й інші. Суттєві здобутки в сфері розробки методичних моделей управління інвестиційного процесами на промислових підприємствах мають О.І. Амоша, А.І. Кабанов, Б.М. Біренберг, О.Г. Вагонова, В.І. Саллі тощо.

На сучасних підприємствах управління впровадженням інвестицій не має системного характеру, стан і умови інноваційної діяльності промислових підприємств, чинники і тенденції інноваційної активності у промисловості використовуються переважно з накопиченого досвіду менеджерів. Тому розробку методичних рекомендацій щодо стимулювання інвестиційного розвитку треба здійснювати на підставі ґрунтовного аналізу здобутків відповідного досвіду. Окрім визначення проблем і перспектив активізації інноваційної та науково-технічної діяльності підприємств мають бути розроблені економічні підходи до активізації інноваційного процесу на вугледобувних підприємствах. Питання визначення економічних параметрів ефективності інвестиційного процесу на підприємствах України вивчала О.М. Єременко, яка пропонує розраховувати сукупний та частковий економічні ефекти. Також увага приділялась очікуваному ефекту за рахунок корегування собівартості через умовно-постійні витрати. Та ці параметри недостатньо відбивають особливі умови функціонування внутрішнього середовища підприємств та не мають зв'язок з показниками виробничих процесів. Харів П.С., Собко О.М. розглядаючи методи оцінки економічної ефективності інвестиційної діяльності в умовах ринку пропонують досліджувати науково-інформаційний рівень підприємства та техніко-економічну ефективність інвестиційного проекту. Белоусова Л.І. також вважає, що недостатньо вирішеним є питання оцінки доцільності впровадження інвестицій за умов поліпшення певного технологічного процесу. Фесенко І.А. також вирішила теоретичні й прикладні питання з удосконалювання організаційно-економічного механізму інвестиційної роботи промислових підприємств, оцінила їх інноваційний потенціал та розробила рекомендації щодо поліпшення його використання.

Необхідність управління обсягом впровадження інновацій на промислових підприємствах з метою підвищення економічної ефективності та посилення їх конкурентоспроможності визначена також у статті В. Лангового. У той же час, Демченко А.І. та Ільшов М.А. відзначають, що витрати на підтримання виробок у стійкому стані в деяких випадках перевищують вартість їх проведення. Автори дійшли висновку про економічну доцільність повторного використання виробок. На думку Борзих А.Ф. і Княжевого С.Н., традиційні способи закріплення підготовчих виробок в більшості

випадків не забезпечують їх повторного та маловитратного використання. На підставі виконаних досліджень авторським колективом Інституту гірничої справи ім. А.А. Скочинського створена спеціалізована методика планування витрат на підтримання гірничих виробок на шахтах Донецького басейну. Запропонована методика не враховує зв'язку між вказаними витратами й витратами на інші виробничі процеси видобувних робіт. Це визначає необхідність розробки методу оцінки впливу інноваційного перетворення одного з виробничих процесів на вартісні показники інших процесів. Таким чином, питанням оцінки вартості гірничих виробок, які складають понад 60% вартості підземних засобів виробництва, при використанні того чи іншого виду кріплення приділяється недостатньо уваги. У багатьох наукових працях до теперішнього часу численні дані розрізнені та висвітлені в коротких розділах, що ускладнює впровадження нових технічних рішень в цій області. Отримані різними авторами емпіричні залежності вартості виробок від технологічних та організаційних умов їх проведення придатні лише для визначених умов. До того ж слід відзначити, що безпосереднє врахування зміни вартісних оцінок у часі експлуатації виробок частіше відсутнє.

Розвиток інноваційної діяльності в умовах трансформації економіки України потребує удосконалення традиційних недостатньо ефективних підходів до нововведень. Підприємство має бачити реальне поліпшення економічних показників господарювання в результаті впровадження того чи іншого інноваційного заходу. Підсумок проміжних результатів вище наведеного аналізу теоретичних і практичних проблем управління інноваційними процесами на промислових підприємствах показує, що цьому питанню приділяється постійна увага, про що свідчать чисельні наукові праці фахівців. Однак, у цих працях недостатньо проаналізовані та визначені причини низького рівня використання економічних методів з метою розробки інструментарію та практичних рекомендацій щодо управління активністю інноваційних процесів. Технологічна та економічна складові зазначеної проблеми потребують окремих досліджень, але вони мають поєднуватись організаційними заходами, спрямованими на утворення організаційних структур, функціональними обов'язками яких була б підготовка та впровадження інноваційних рішень.

Різун М.Д., аспірант кафедри прикладної економіки

Науковий керівник: Прокопенко В.І., д.т.н., професор кафедри прикладної економіки

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ОБҐРУНТУВАННЯ ВПЛИВУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні для успішної діяльності підприємство будь-якої галузі застосовує певні засоби виробництва. У більшості підприємств основні фонди складають приблизно 50% всього майна. Це означає, що основні засоби (будівлі, споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти та ін.) є ключовим фактором діяльності підприємства. Ефективне використання цих фондів сприяє покращенню техніко-економічних показників, зокрема, зростанню обсягу виробництва, зниженню собівартості продукції та трудомісткості її виготовлення, і, як наслідок, зростанню прибутку.

З іншого боку, в сучасній світовій економіці важливим фактором розвитку підприємств стають активи, засновані на знаннях. Динамічне зовнішнє середовище, розповсюдження нових технологій зумовлюють той факт, що успішними є саме ті підприємства, діяльність яких базується на нових технологіях, а також на знаннях, досвіді та навичках працівників. Саме люди та їх знання, «ноу-хау» та інші нематеріальні активи стають найважливішими ресурсами розвитку підприємств. Здатність управляти такими активами є однією з ключових компетенцій у сучасній економіці знань, а одним із найяскравіших проявів сучасної інноваційної економіки є перетворення знань на інтелектуальний капітал (ІК). І, зрештою, саме цей цінний капітал є рушійною силою для забезпечення ефективного функціонування основних засобів підприємства та його виробничо-господарської системи.

В науковій економічній літературі не існує чітко сформованого визначення категорії інтелектуального капіталу та існують різні підходи до його аналізу [1]. Так, з точки зору структури ІК він є єдністю людського та машинного інтелектів, сумою нематеріальних активів підприємства. З погляду на призначення ІК, його роль у суспільстві, він є інтелектуальним матеріалом, призначеним для виробництва більш цінного майна. Якщо ж розглядати ІК через сутність категорії капіталу, то він є знанням, здатним приносити прибуток, інтелектуальним ресурсом, здатним створювати нову вартість. Так, дослідник Т. Стюарт [2] вважає, що перетворення інтелекту в капітал означає здатність отримувати дохід шляхом комерційного використання інтелекту.

Нажаль, на сьогодні дуже важко оцінити частку інтелектуального капіталу у загальній структурі активів, тому що ІК, власне, не відображається у балансі підприємства. Але, враховуючи те, що ІК є складовою частиною нематеріальних активів, використання форми 1 річної фінансової звітності (балансу) будь-якого підприємства дозволить нам отримати уяву про їх частку у загальній структурі активів цього господарюючого суб'єкта. Так, за оцінками спеціалістів [3], в середньому частка нематеріальних активів складає 10-15% всіх активів підприємства.

Розглянемо дослідження, які було проведено у країнах Європейського союзу [4]. Відомо, що підприємства, які частково використовують інтелектуальний капітал, отримують в середньому 14% прибутку; ті, що використовують його більш активно – 39%; ті підприємства, які вважають ІК базою стратегічного розвитку, отримують 39%

прибутку. Для порівняння з ситуацією в Україні оцінімо гірничу галузь на прикладі підприємства ВАТ «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат». За даними фінансової звітності комбінату [5] частка нематеріальних активів у балансі підприємства за останні 3 роки складає 0,5 – 0,6%. При цьому комбінат має високий прибуток, але отримується він більшою мірою за рахунок використання великого обсягу основних засобів (54-64%). Але ж, як відомо, будь-яке технологічне обладнання поступово зношується. Приблизний строк їх використання – 5 років. По закінченню цього строку устаткування потребує ремонту все частіше, а, як наслідок – все більших фінансових витрат.

Інтелектуальний капітал не потребує ремонту та не зношується з часом (якщо, звичайно, підприємство час від часу наймає молодих співробітників для оновлення контингенту працівників). Все, що потрібно для успішного функціонування інтелектуального капіталу – наявність нових, актуальних людських знань. А, власне, для формування цих знань підприємство має створювати працівникам комфортні умови для ведення досліджень, забезпечувати достатню мотивацію для створення ними інновацій, надавати необхідне фінансування технічної науково-дослідної бази.

Нові знання обумовлюють появу нових технологій, що забезпечують яких є збільшення обсягів виробництва, зменшення собівартості виробництва та, як результат – суттєве підвищення прибутку підприємства.

Перелік посилань

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
2. Stewart T. Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. N.Y.-L., Doubleday / Currency, 1997. Copyright - T.A.Stewart 1997.
3. Результати прес-конференції "Влияние интеллектуального капитала на стоимость компании в реалиях украинского рынка" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fobis.com.ua>
4. Пархоменко В. Д. Информация и знания: Современные представления, внутренняя взаимосвязь / В.Д. Пархоменко // Информация и инновации. – 2007. – № 4. – С. 4–14.
5. Офіційний сайт державної установи "Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України". База даних ВАТ "ПГЗК". Річна інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/db/participant/00191282>

Самуся О.В., аспирантка кафедры экономики предприятия

(Государственный ВУЗ «Национальный горный университет, г. Днепропетровск, Украина)

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОЕКТНЫХ РЕШЕНИЙ ПО УТИЛИЗАЦИИ БРОСОВОГО ТЕПЛА ШАХТНОЙ ВОДЫ НА УГОЛЬНЫХ ШАХТАХ

Национальным горным университетом в 2013 году разработан проект теплонасосной установки (ТНУ), утилизирующей низкопотенциальное тепло шахтной воды в условиях шахты им. Сташкова ПАО «ДТЭК Павлоградуголь». В проекте реализованы инновационные решения, состоящие в использовании низкопотенциального и высокопотенциального тепла, вырабатываемого тепловыми насосами, для комплексного обеспечения потребности шахты в горячей воде, отоплении и кондиционировании воздуха.

Спроектированная ТНУ выполняет функции подготовки горячей воды, обогрева банных помещений и кондиционирования воздуха в ламповой и предназначена для работы в автоматизированном режиме. Поэтому эксплуатационные затраты по установке будут определяться затратами на электрическую энергию, потребляемую электроприводами элементов ТНУ, главным образом, тепловых насосов.

Суточный цикл подготовки горячей воды состоит из двух периодов. В первом периоде длительностью 7 часов, совпадающем с периодом действия льготного тарифа оплаты за электроэнергию, работают два теплонасосных модуля, а во втором, длительностью 9 часов, во время полупиковой загрузки электрической сети – один модуль. Третий теплонасосный модуль работает на обогрев банных помещений зимой и в межсезонье 7 часов и в течение полупикового периода загрузки электрической сети.

В качестве основного критерия экономической эффективности рассматривался срок окупаемости капитальных затрат на реализацию теплонасосной технологии.

Расчетные годовые эксплуатационные затраты по теплонасосной технологии, определяемые, в основном, затратами на электроэнергию, составят $C_{\text{год}}^{\text{ТН}} = 373$ тыс. грн.

В качестве базового варианта горячего водоснабжения шахты и обогрева банных помещений в зимний период принята существующая технология получения горячей воды и тепла для отопления в угольной котельной «Павлоградского энергопредприятия», по данным которого годовые эксплуатационные затраты составляют $C_{\text{год}}^{\text{баз}} = 1578$ тыс. грн.

Годовая экономия от применения теплонасосной технологии составит

$$\mathcal{E} = C_{\text{год}}^{\text{баз}} - C_{\text{год}}^{\text{ТН}} = 1578 - 373 = 1205 \text{ тыс. грн.}$$

По результатам сметных расчетов прямые капитальные затраты на сооружение теплонасосной установки составляют $K_{\text{ТН}} = 6347$ тыс. грн.

Суммарные капитальные затраты по базовому варианту составляют

$$K_{\text{баз}} = 1440 \text{ тыс. грн.}$$

Капитальные затраты, которые должны окупаться за счет реализации теплонасосной технологии подготовки горячей воды, обогрева банных помещений и кондиционирования воздуха, составят

$$K = K_{\text{тн}} - K_{\text{баз}} = 6347 - 1440 = 4907 \text{ тыс. грн.}$$

Расчет срока окупаемости произведен на основе анализа изменения чистого дисконтированного дохода (ЧДД) при эксплуатации ТНУ. При расчете дисконтная ставка принята равной 0,15, а темп инфляции, на основании данных Минфина Украины за последние годы, равным 0,05. Результаты расчета приведены на рис. 1.

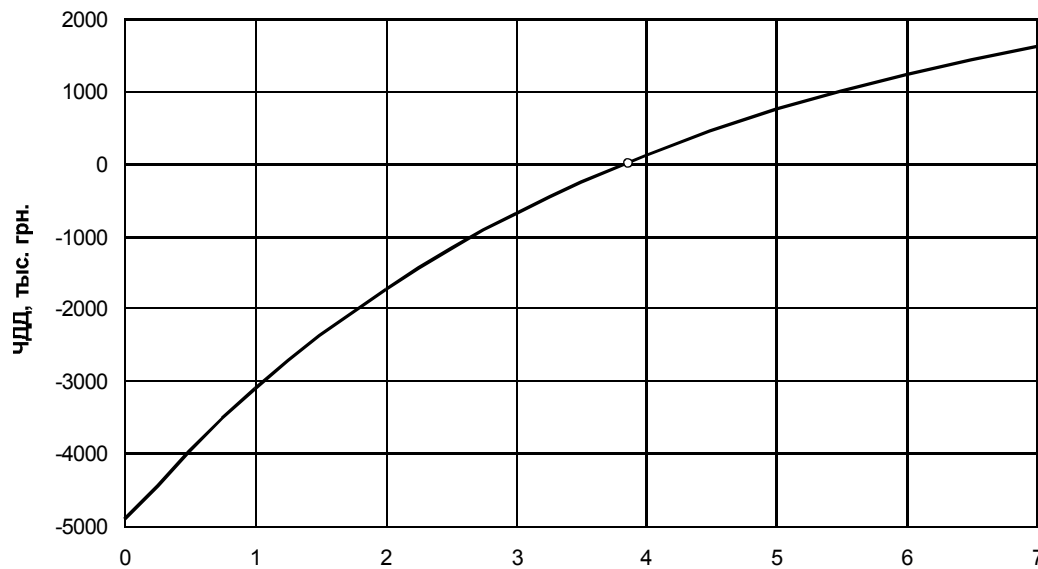


Рисунок 1 – Изменение ЧДД по годам эксплуатации теплонасосной установки

В результате технико-экономического анализа установлено, что:

наиболее рациональным является 18-и часовый суточный цикл работы тепловых насосов – в ночное время и во время полупикового периода загрузки электрической сети. В этом случае в варианте подготовки только лишь горячей воды срок окупаемости капитальных затрат на реализацию теплонасосной технологии составляет 3,5 года;

попутная выработка холода для кондиционирования воздуха в ламповой и других проблемных помещениях АБК при подготовке горячей воды приводит к повышению экономической эффективности теплонасосной установки и сокращению срока окупаемости капитальных затрат с 3,5 до 2,9 лет;

варианты с отоплением всего АБК требуют больших капитальных затрат и вследствие использования оборудования только в холодное время года характеризуются высокими значениями срока окупаемости – до 7 лет.

На основе полученных результатов к проектированию принят вариант применения теплонасосной технологии утилизации тепла шахтной воды для комплексного обеспечения следующих функций:

подготовки горячей воды для системы горячего водоснабжения;

обогрева гардеробных и сушильных помещений бани;

кондиционирования воздуха в ламповой и некоторых других проблемных помещениях АБК.

Годовая экономия от применения теплонасосной технологии в условиях шахты им. Сташкова ПАО «ДТЭК Павлоградуголь» составит 1,2 млн. грн в год, а срок окупаемости капитальных затрат 3,9 года

Саяпіна В. О. студентка гр. ЕФк-13м

Науковий керівник: Соляник Л. Г., канд.екон.наук, проф. кафедри економічного аналізу та фінансів

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА НАДІЙНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Діяльність вітчизняних банків здійснюється в складних зовнішніх макроекономічних умовах тривалої фінансової кризи, негативний вплив якої проявляється у скороченні ресурсної бази вітчизняних банків та погіршенні їхньої ліквідності. Про це свідчить, по-перше, виведення у спішному порядку активів іноземними інвесторами до національних економік, які потребували термінової стабілізації, і, по-друге, посилення відтоку вітчизняних капіталів за кордон, які в короткий термін були конвертовані корпоративними клієнтами та й самими банками.

Відповідно до запропонованих напрямків оцінювання функціонування банківських установ були виділені показники надійності макро- та мікросередовища. Такий підхід у наш час є актуальним, тому що важливо, з одного боку, відповісти на запитання про ступінь надійності банківської системи загалом, що складає головним чином із сукупності банківських установ, а з іншого боку – досліджувати діяльність конкретної банківської установи. [1]

Система показників для оцінювання, надійності банківських установ на макрорівні дає кількісну та якісну характеристику структури банківського сектора.

Враховуючи особливу значимість ліквідності і стабільності у забезпеченні надійності банків і банківської системи в цілому, регулювання її рівня здійснюється не лише самими банками, але й НБУ. Саме НБУ можна особливо виділити серед зовнішніх факторів, що впливають на надійність комерційного банку в сучасних умовах. [2]

Центральний банк, безсумнівно, відіграє визначальну роль в макропруденційній політиці. Він поповнює існуючу дослідницьку базу власним досвідом аналізу фінансових систем; має належні інструменти для пом'якшення системних ризиків й сприяння ефективній координації між грошово-кредитною політикою й заходами із забезпечення фінансової стабільності; здійснює кроки в напрямі вирішення проблеми асиметрії інформації, яка властива фінансовим рынкам; бере на себе відповідальність за наслідки імплементації зрушень; забезпечує прозорість та комунікацію на рівні міжнародної фінансової системи, яка в останні роки зазнала докорінної перебудови: значна кількість нових проектів, пов'язаних з необхідністю долати недоліки, були успішно впроваджені; частина – очікує реалізації.

Серед функцій ЦБ, важливість яких стає критичною під час кризи, потрібно виділити підтримку ліквідності. Вона (функція) реалізується шляхом вирішення трьох завдань: а) ін'єкції ліквідності у звичайних умовах (операції грошової політики), а також б) за часів фінансових труднощів (кредитор останньої інстанції); в) підсилення нагляду, що пояснюється необхідністю забезпечення безперебійного функціонування платіжних та розрахункових систем і відстеження наслідків застосування певних інструментів. [3]

Як бачимо, на практиці стабільність і стійкість залежить від якісних та кількісних характеристик капіталу, на що й слід, на нашу думку, звернути увагу при визначенні надійності комерційних банків.

Особливу роль у дослідженнях повинна відігравати оцінка ефективності діяльності. Загалом ефективність – складна економічна категорія, тому найбільш істотні характеристики, такі, як багатомірність, динамічність, взаємозв'язок, знаходять своє

відображення саме через цю категорію. У загальному вигляді ефективність є відношенням результату до використаних ресурсів (або витрат). Співвідношення між динамікою результату й динамікою ресурсів (витрат) визначає характер економічного зростання. При цьому перевищення темпу зростання результату над темпом зростанням ресурсів (або витрат) свідчить про переважно інтенсивний економічний розвиток. [4]

Слід звернути увагу на ще один з основних індикаторів забезпечення фінансової рівноваги в системі банку – на його беззбиткову діяльність. Прибуток – це головний показник результативності роботи банку, але у контексті забезпечення його фінансової стабільності важливого значення набуває те, як він використовується в подальшому: на накопичення чи на споживання. Якщо прибуток в основному використовується на споживання, то мова може йти про статичну фінансову стабільність. Якщо ж основна його частина спрямовується на накопичення, яке використовується для розвитку банку, то йдеться про його динамічну (стратегічну) фінансову стабільність.

Однією з важливих умов фінансової стійкості є збереження рівноваги, пов'язаної з валютними операціями, валютним ризиком, обумовленим зміною валютних курсів. Для його регулювання НБУ використовує ліміти відкритої валютної позиції, наявність якої у банку є негативним моментом, оскільки це означає, що ресурси, залучені в одній валюті, банк розмістив в активи, номіновані в інших валютах. [5]

На особливу увагу заслуговує важливість дотримання вітчизняними банками валютної рівноваги в сучасних умовах фінансової кризи і прискореної девальвації гривні. Надмірна їхня захопленість спекулятивними валютними операціями спричинила порушення балансової тотожності, за якої залучені валютні кошти мають дорівнювати валютним вкладенням, що призвело до значної «задоларизованості» банківських грошових активів та до дефіциту національної валюти у банківській системі країни в цілому. З часом це може стати причиною проблемності і навіть банкрутства багатьох банків.

Отже, проведений аналіз дозволяє зробити висновки, що з метою ефективного виконання функції надійності комерційного банку потрібно швидко й гнучко здійснювати ін'єкції в потрібних обсягах для задоволення підвищеного, але непередбачуваного попиту на кошти; мати можливість використовувати диверсифікований набір інструментів, в тому числі, коли виникає загроза ліквідності; підтримати заснування необхідних уповноважених органів і структур для роботи із слабкими і проблемними банками.

Перелік посилань

1. Петриченко Л.Ю. Надійність комерційного банку та фактори її визначення // Проблеми системного підходу в економіці: Сб. науч. тр.; Вып. 4. – К.: КМУГА, 2000. – С. 157–162.
2. Regulation No.2560/2001 on cross border payments in euro // Official Journal of the European Communities, L 344/13, published on December 28 2001 //
3. Mersch, Y. About the Role of Central Banks in Financial Stability and Prudential Liquidity Supervision, and the Attractiveness of Islamic Finance, the 2nd Islamic Financial Services Board Public Lecture on Financial Policy and Stability, Kuala Lumpur, February 2009, 15 p. [Electronic Resource]. – Mode of access: <http://www.bis.org/review/r090518c.pdf?frames=0>
4. Многомерный статистический анализ в экономике [Текст] : пособие для вузов / Л. А. Сошникова, В. Н. Тамашевич , Г. Уебе, М. Шефер; под ред. В. Н. Тамашевич. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 598 с.
5. Шелудько Н.М. Управління фінансовою стійкістю комерційних банків: Монографія. – К.: Ін-т економіки НАН України, 2002. – 228 с.

Тесленко О.Ю., Кобець А.І., гр. М-ОА-12,

Науковий керівник: к.е.н., доцент Шишкова Н.Л.

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

МОНІТОРИНГ ОБ'ЄКТІВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВА: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕТАПИ

Процес організації внутрішнього контролю підприємств можна подати трьома основними функціональними блоками: розробка концепції та плану моніторингу об'єктів контролю (розробляють консалтингові чи аудиторські фірми в тісному взаємозв'язку з внутрішніми службами контролінгу підприємства); проведення внутрішніх перевірок (здійснюється структурними підрозділами підприємства).

Організацію внутрішнього контролю на підприємстві можна розглядати у двох аспектах: інституційному і функціональному.

З функціонального боку внутрішній контроль повинен сприяти системі антикризового управління, проводити аналіз ефективного використання ресурсів та прийняття оптимальних за напрямом та масштабом управлінських рішень з метою запобігання банкрутству та фінансового оздоровлення підприємства.

Інституційно внутрішній контроль може бути організований або як окремий підрозділ суб'єкту господарювання, або як делегування додаткових функцій працівникам, або на умовах аутсорсингу та аутстафінгу.

Аутсорсинг внутрішнього аудиту – передача функцій внутрішнього аудиту зовнішній компанії.

Доцільність часткового або повного аутсорсингу функцій внутрішнього аудиту виникає в наступних випадках: для компаній та корпорацій на які поширюється дія Закону «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»; обмеженість власних кадрових ресурсів; недоцільність створення посади внутрішнього аудиту у зв'язку з обмеженням грошових коштів; необхідність в проведенні разових чи спеціальних проектів по внутрішньому аудиту.

Суттєвими перевагами аутсорсингу внутрішнього аудиту є: гарантована якість наданих послуг; оптимізація витрат на утримання внутрішнього аудитора;

При цьому напрямками внутрішнього аудиту можуть бути:

- попередня оцінку внутрішнього контрольного середовища;
- організація роботи служби внутрішнього аудиту;
- надання незалежної оцінки роботи служби внутрішнього аудиту;
- нагляд за поточною діяльністю фінансової установи;
- контроль за дотриманням законів, нормативно-правових актів;
- перевірка результатів поточної фінансової діяльності;
- аналіз інформації про діяльність фінансової установи, професійну діяльність її працівників, випадки перевищення повноважень посадовими особами фінансової установи;
- виконання інших передбачених законами функцій, пов'язаних з наглядом та контролем за діяльністю підприємства, організації, установи.

До етапів організації внутрішнього контролю слід віднести такі: постановка цілей; формування та аналіз проблеми (головна проблема – пошук резервів підвищення ефективності); пошук альтернатив, прогнозування та оцінювання їх реалізації (добір і оцінювання необхідного каталогу заходів); прийняття рішення; реалізація (проведення конкретних заходів); контроль впровадження; аналіз відхилень.

Таким чином, лише поєднанням організаційно-розпорядничих, економічних і соціально-психологічних методів можна створити дієву систему внутрішнього контролю для стабілізаційного управління і забезпечення розвитку підприємства на перспективу шляхом реалізації функцій управління.

Література

1. Вагонова О.Г., Шишкова Н.Л. Внутрішньогосподарський контроль у системі управління санацією підприємства: Монографія// Редакційно-видавничий комплекс НГУ, 2010. – 93с.
2. Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г., Малюга Н.М., Петренко Н.І. Контроль і ревізія: Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів./ За редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. - 3-є вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2002. - 544 с.

Тимошенко Л.В., к.е.н., доцент кафедри прикладної економіки; Безродня А.В., магістрант

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ТЕХНОГЕННИХ ОБ'ЄКТІВ НА СТАН ДОВКІЛЛЯ В МЕЖАХ УРБАНІЗОВАНОЇ ТЕРЕТОРІЇ

Одним з пріоритетних напрямків національної безпеки України є забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів. Навколишнє середовище - основа життя людини, а копалини, ресурси і енергія, яка виробляється з них, є основою сучасної цивілізації. Виробництво енергії істотно впливає на стан довкілля та завдає відчутної шкоди навколишньому середовищу, погіршуючи умови життя людей на території, де це здійснюється.

Місто Енергодар відоме, як енергетична столиця України. Основними енергопідприємствами, що функціонують в межах міста є: ВП «Запорізька АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом», та ВП «Запорізька ТЕС» ПАТ «ДТЕК Дніроенерго» [1]. Динаміка обсягів виробництва електроенергії підприємствами м. Енергодара представлена на рис. 1.

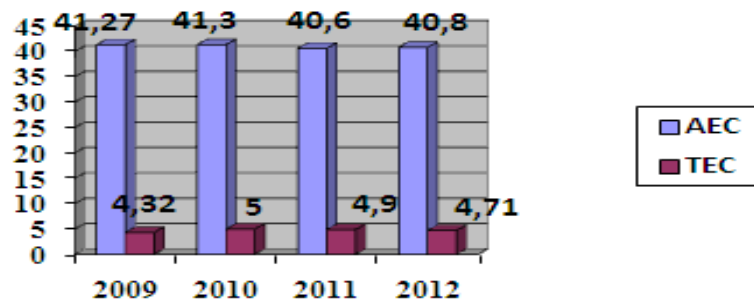


Рис. 1. Обсяги виробленої електроенергії підприємствами м. Енергодар, млрд. кВт-год [1].

Аналіз впливу об'єктів електроенергетики на довкілля дозволив виділити основні фактори забруднення довкілля, що представлені на рис. 1



Рис. 1. Основні фактори впливу електроенергетики на навколишнє середовище

Порівняння обсягів виробництва енергії АЕС та ТЕС м Енергодара показує, що на АЕС вони перевищують обсяги виробництва ТЕС майже в 9 разів, чого не можна

сказати про відходи. Статистичні дані [1] свідчать, що в межах м. Енергодара основним джерелом забруднення є виробництво електроенергії на тепловій електростанції. Негативний вплив ТЕС на навколишнє природне середовище складний і включає як забруднення атмосферного повітря газовими й аерозольними викидами так і викиди теплової енергії в навколишнє середовище, забруднення ґрунтових вод тощо.

ВП «Запорізька ТЕС» ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго» працює на органічному паливі - вугіллі та мазуті, що є не відновлювальними природними ресурсами. При функціонуванні ТЕС відбувається спалення твердого палива і в атмосферу надходить летюча зола з частинками палива, сірчистий і чорний ангідрид, оксид азоту, фтористі з'єднання. Продукти згоряння, потрапляючи в атмосферу, викликають випадання кислотних дощів і підсилюють парниковий ефект, що вкрай несприятливо позначається на загальній екологічній обстановці у місті. Крім того, ТЕС забруднює водойми, скидаючи в них теплу воду, в результаті чого відбувається ланцюгова реакція, водойма заростає водоростями, в ньому порушується кисневий баланс, що в свою чергу несе загрозу життю всім його мешканцям. Ще одним джерелом негативного впливу на прилеглу територію, зокрема м. Енергодар є зола відвали. Для їх облаштування потрібні значні території, які є осередками скупчення важких металів і мають підвищену радіоактивність.

З урахування значного шкідливого впливу на навколишнє середовище ТЕС намагається якомога більше приділяти уваги для його зменшення. На рис. 3 приведена динаміка вкладень в природоохоронну діяльність ВП «Запорізька ТЕС».

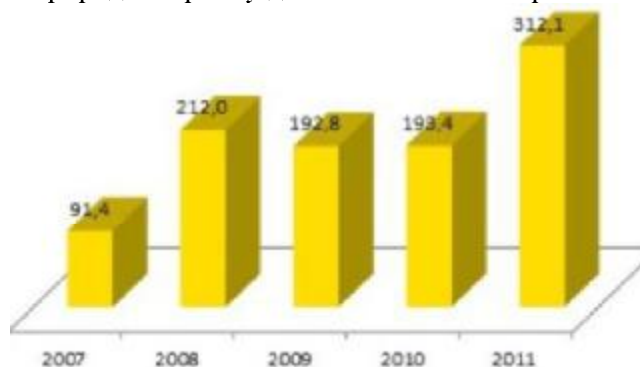


Рис.3 Динаміка витрат ВП «Запорізька ТЕС» ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго» на природоохоронну діяльність за 2007-2011 рр., млн. грн. [2]

Інвестиційна діяльність підприємства спрямована на розширення технічного парку обладнанням нового покоління, що забезпечує мінімізацію негативного впливу енерговиробництва на довкілля. Компанія ДТЕК Дніпроенерго спрямовує зусилля на моніторинг навколишнього природного середовища та впровадження проектів з роздільного збору відходів на ТЕС з метою недопущення їх змішування і виділення ресурсоцінних відходів для їх подальшої передачі на переробку [2].

Активізація природоохоронної діяльності, а також екологізація виробничих процесів на енергогенеруючих підприємствах міста, залучення широкого колу персоналу до вирішення питань з охорони довкілля та розвиток екологічної культури буде сприяти соціально-економічному розвитку урбанізованої території.

Перелік посилань

1. Інвестиційний паспорт міста Енергодара Запорізької області (проект) // Енергодар – 2012 (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу – // <http://rada.zp.ua/upload/energodar.pdf> – Загол з екрана.
2. Офіційний сайт ДТЕК (проект) – 2006-2013 (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу – // <http://www.dtek.com/> – Загол з екрана.

Тимошенко Л.В., к.е.н., доцент кафедри прикладної економіки; Бикова К.К., магістрант

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ ПІДґРУНТЯ ДІЯЛЬНОСТІ З ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВІДХОДІВ

Проблеми економії енергоресурсів, пошуку нових джерел енергії та захисту довкілля стоять перед кожною державою, незалежно від її розмірів та природних можливостей. Крім того, в умовах глобалізації, держави стали енергетично залежними одна від одної. Лиш деякі держави можуть обійтись власними ресурсами. Наприклад, Україна імпортує нафту і газ, а експортує вугілля. Тож як енергетично залежна держава, Україна також зацікавлена у використанні альтернативних джерел енергії.

На сьогоднішній день відходи агропромислового комплексу не завжди знаходять застосування, хоч і є цінною сировиною. На фермах нагромаджуються тони органічних добрив. Стоки тваринницьких комплексів становлять подвійну небезпеку, оскільки викликають одночасно і хімічне, і біологічне забруднення. Причому забруднюють вони, як безпосередньо ґрунт, так і воду, повітря. Сільськогосподарська продукція, як правило, містить у собі велику кількість різних компонентів, а переробна промисловість традиційно орієнтована на одержання з неї лише основного продукту. В середньому вихід готової продукції становить 15—30% маси перероблюваної сільськогосподарської сировини. Решта переходить у відходи і побічні продукти [1].

Великі перспективи має виробництво і використання біогазу, який одержують при переробці відходів тваринництва та побутових відходів. Його виробництво забезпечує утилізацію відходів, поліпшує санітарно-гігієнічний стан територій, обмежує неконтрольовані викиди метану й вуглекислого газу в атмосферу. Біогаз зручно використовувати для виробництва теплової енергії, адже його можна транспортувати на відстань.

Незважаючи на певну специфіку екологічних проблем поводження з відходами сільського господарства, правових приписів у цій сфері недостатньо. Натомість застосовуються загальні положення екологічного законодавства про відходи.

В Україні розроблено й прийнято кілька законів, стосовно розвитку сфери використання альтернативних джерел енергії, проте щодо відходів сільського господарства вони майже не застосовуються. Так у Законі «Про альтернативні види палива» [2], визначено основні принципи державної політики у сфері альтернативних видів палива, зокрема «сприяння розробці та раціональному використанню нетрадиційних джерел та видів енергетичної сировини для виробництва (видобутку) альтернативних видів палива з метою економії паливно-енергетичних ресурсів і зменшення залежності України від імпорту». Однак конкретні фінансово-економічні механізми для цього не розроблено, лише зазначено, що фінансування відповідних заходів «здійснюється за рахунок коштів підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, коштів державного та місцевого бюджету, інших не заборонених законом джерел». Згідно ж положень Закону «Про альтернативні джерела енергії» фінансування заходів у галузі передбачається за рахунок коштів, закладених в оптових тарифах на електричну й теплову енергію, державного і місцевого бюджетів, добровільних внесків та інших коштів, не заборонених законодавством України [3]. Однак і цей Закон не передбачає жодних фінансово-економічних стимулів і механізмів підтримки для виробників і споживачів відновлюваної енергії.

Якщо особа-підприємець або компанія вирішили займатись переробкою відходів сільськогосподарської продукції, – тут немає якихось спеціальних обмежень, –

необхідно зареєструватися в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців, вказавши код діяльності. Також слід мати на увазі, що для здійснення такого виду діяльності необхідна ліцензія.

Щоб стимулювати підприємців до діяльності з переробки відходів сільськогосподарської сировини, державою встановлені певні пільги. Податковим кодексом [4] передбачено два види пільг для галузі альтернативної енергетики: пільги при імпорті обладнання, матеріалів для переробки та пільги при оподаткуванні податком на прибуток. При цьому енергія вироблена з використанням альтернативних джерел, якщо вона не використовується на тому ж виробництві, продається оптовим покупцям енергії за «зеленим» тарифом. Різниця між «зеленим тарифом» та роздрібним тарифом на електроенергію дозволяє виробникам біогазу отримати вищий рівень прибутку, ніж іншим виробникам енергії. Розмір «зеленого» тарифу переглядається щомісяця з урахуванням офіційного курсу НБУ гривні в євро.

Крім загальнодержавних методів стимулювання розвитку альтернативних джерел енергії, на території Дніпропетровської області діють обласні програми у цій сфері.

В обласній комплексній програмі поводження з відходами на 2006-2015 роки передбачено реалізацію розробки та впровадження (у тому числі технічне й організаційно-економічне забезпечення) обласної інфраструктури збирання, сортування, транспортування, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини.

Програма підвищення енергоефективності та зменшення споживання енергетичних ресурсів у Дніпропетровській області на 2010–2015 роки передбачає використання альтернативних, відновлюваних джерел енергії. У ній зазначено, що одним з основних напрямів енергозбереження у сільському господарстві є впровадження біогазових установок на фермах. Крім того, зазначено, що виробництво біогазу, одночасно з вирішенням санітарних проблем та захисту довкілля від забруднення, дозволяє поліпшити енергозабезпечення тваринних комплексів, зменшити витрати на закупівлю енергоносіїв.

В Україні не використовується більше 20 мільйонів тон біомаси, що є придатною для переробки на високоякісне та екологічно чисте гранульоване біопаливо, що еквівалентно 10 мільярдам кубометрів природного газу.

Отже, Україна має сировинний потенціал для виробництва біогазу, який за сучасних ринкових умов може дозволити замінити 4-7% річного виробництва електроенергії в державі [5, с.5]. Якщо уряд дотримуватиметься зобов'язань щодо фінансування "зеленого тарифу", це гарантуватиме інвесторам стабільні рамкові умови діяльності та чітко визначені адміністративні функції зацікавлених органів державної влади, тобто виробництво біогазу в Україні буде прибутковим. Проте, враховуючи існуючі обмеження державного бюджету, вірогідно, що рівень зростання обсягів виробництва біогазу в Україні може бути нижчим, ніж в інших Європейських країнах із діючими "зеленими тарифами".

Перелік посилань:

1. Економіка природокористування. / Г.В. Черевко, М.І. Яцків [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://100pudov.com.ua/manual/ukr/28/129/6219/> - заголовок з екрана.
2. Закон України «Про альтернативні види палива» №1391-XIV від 14.01.2000 року. [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1391-14>
3. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» № 555-IV від 20.02.2003 року [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15>
4. Податковий Кодекс України розділ VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/NalCode/tekst_rozdil8.aspx - заголовок з екрана.

5. Кузнецова А., Куценко К. Біогаз та «зелені тарифи» в Україні – чи вигідне інвестування? / А. Кузнецова., К. Куценко – К., 2010. – 40 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/Agriculture_dialogue/2010/AgPP_26_Ukr.pdf - заголовок з екрана.

Тимошенко Л.В., к.е.н., доцент кафедри прикладної економіки; Каргаполов Ю.В., магістрант

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

КЛЮЧОВІ СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВУГЛЕДОБУВНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЗАБЕЗПЕЧЕНОГО ЗАПАСАМИ ВУГІЛЛЯ

Вугільна промисловість одна з базових галузей національної економіки, від роботи якої значною мірою залежить ефективність роботи теплової енергетики, металургійної промисловості, комунального господарства. Проте, через недостатні капітальні вкладення у минулих періодах вугільна промисловість України має найстаріший серед країн СНД шахтний фонд, а його прискорене старіння призвело до формування негативного балансу виробничих потужностей. Постійне погіршення гірничо-геологічних умов відпрацювання вугільних пластів, що посилюється по мірі поглиблення гірничих робіт, сприяє актуальності визначення стратегічних орієнтирів щодо розвитку вугледобувного підприємства [1].

Слід зазначити, що вирішення проблем розвитку галузі можливе на основі здійснення реконструкції діючих перспективних шахт, нового шахтного будівництва, ліквідації найбільш збиткових шахт із практично вичерпаними запасами вугілля, з одночасним вирішенням численних технічних, соціальних і екологічних питань.

Аналіз динаміки основних показників стану підприємств вугільної промисловості свідчить, що криза в галузі посилюється. Майже 96% шахт України більше 20 років працюють без реконструкції [2]. Для подолання кризи необхідно активізувати реформування галузі і сприяти розвитку лише перспективної групи шахт – інвестиційно-привабливих, потенційно рентабельних, які задовольняють потребу економіки у вугіллі в обсягах, які спроможні виробити високотехнологічні підприємства.

Розвиток підприємств вугільної галузі залежить від впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища і зумовлює пошук шляхів забезпечення їх стабільної роботи на основі проведення інноваційних та організаційних змін у короткостроковій та довгостроковій перспективі. Закриття і ліквідація неперспективних вугільних підприємств передбачає припинення нерационального використання грошових коштів на підтримку особливо збиткових підприємств і напрям грошей, що вивільняються, на розвиток перспективних шахт.

Враховуючи галузеві особливості функціонування вугледобувних підприємств, які пов'язані з моно продуктовим характером виробництва, їх інноваційний розвиток, як правило, пов'язують з технічним переоснащенням та впровадженням техніко-технологічних рішень, здатних забезпечити підтримку та збільшення виробничої потужності шахт. Впровадження нової техніки і технології в усіх підсистемах шахти дозволить підвищити ефективність роботи вугледобувного підприємства і поліпшити його техніко-економічні показники.

Одним з перспективних вугледобувних підприємств Центрального Донецького басейну, забезпечених запасами до 2100 року, є шахта «Піонер», яка входить до складу ТОВ «ДТЕК Добропіллявугілля» ВСП «ШУ Белозерське», де вугілля видобувають із використанням засобів гідромеханізації.

Застосування вище означеної технології певним чином впливає на результативність виробничо-господарської діяльності шахти. Насамперед, специфіка гідровидобутку полягає в його енергоємності – електроенергія складає 60% витрат в собівартості видобутку вугілля. В умовах сьогодення річний обсяг видобутку вугілля на шахті «Піонер» складає 404 тис. т. Встановлено, що одним із головних стримуючих

факторів підвищення виробничої потужності шахти, є гідропідйом гірничої маси. Крім того, виробництво гідроустаткування здійснюється за кордоном, що ускладнює постачання та підвищує вартість запчастин. Все це негативно впливає на сучасний стан та перспективи розвитку шахти. Наслідком чого може бути її ліквідація, що спричинить занепад шахтарського селища Новодонецьке, розташованого в 30 км. від міста Добропілля. У сучасних умовах позитивних результатів можливо досягти шляхом реконструкції та переходу від гідровидобутку на «суху» технологію видобутку вугілля. Це, а також низка інших заходів, дозволять довести рівень видобутку до 1500 тис. т, що не межа для підприємства з такими значними запасами вугілля.

Зазначимо, що вугледобувні підприємства з обсягом річного видобутку до 500 тис. т не в змозі самостійно реалізовувати інвестиційні проекти щодо підвищення виробничої потужності. Це пояснюється, насамперед, їх нестійким фінансовим становищем й відсутністю коштів для своєчасного оновлення гірничо-прохідницького та очисного устаткування, що характеризується високим ступенем зносу. Результатом цього є низька інтенсивність очисних і підготовчих робіт. Як наслідок, такі шахти малопривабливі для інвесторів, для яких вкладання значних коштів у програми відтворення виробничих потужностей пов'язане з певним ризиком.

Входження шахти до складу вертикально-інтегрованої компанії дозволяє отримати наступні переваги. Насамперед, мінімізацію впливу конкурентного середовища на збут товарної продукції завдяки її реалізації в межах корпорації на енергогенеруючі підприємства групи ДТЕК. Крім того централізоване постачання товарно-матеріальних цінностей та устаткування крупно оптовими партіями в межах компанії й можливість регулювання цих постачань, а також електроенергії, дозволяють скоротити поточні витрати. Це сприятиме зміцненню фінансового положення та забезпечуватиме підприємству високий рівень фінансової безпеки.

Слід зазначити, що Компанія ДТЕК має намір інвестувати в шахти «ДТЕК Добропіллявугілля» 2 млрд. грн протягом п'яти років. Інвестиції будуть спрямовані на оновлення парку обладнання, капітальне будівництво, прирізування запасів, оптимізацію відпрацювання пластів, збільшення довжини лав тощо.

Отже, основними засадами, на яких повинна ґрунтуватися стратегія розвитку вугледобувного підприємства, що розглянуто є: фінансове забезпечення реконструкції шахтного підйому, модернізація технічного устаткування для забезпечення безпеки ведення гірничих робіт, впровадження сучасних технологічних проектів щодо ведення гірничих робіт, ґрунтування на енергозберігаючих технологічних та технічних рішеннях, зниження екодеструктивного впливу виробничих процесів на стан навколишнього природного середовища, оптимізація чисельності на підставі механізації та автоматизації трудомістких виробничих процесів.

Реалізація зазначених ключових засад при розробці стратегії розвитку вугледобувного підприємства Донбасу, забезпеченого запасами вугілля, буде сприяти його ефективному господарюванню та забезпечуватиме соціально-економічне підґрунтя функціонуванню малого шахтарського міста.

Перелік посилань

1. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України (електрон. ресурс). Проект Концепції Державної цільової економічної програми розвитку вугільної промисловості на 2011-2015 роки/ Спосіб доступу // http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=196451&cat_id=194359 – заголовок з екрану
2. Панишко А.И. Итоги и перспективы ликвидации горных предприятий угольной отрасли в Донецкой области / А.И.Панишко, А.Ю.Ерёменко, А.Н.Шашенко, Н.В.Хозяйкина // Форум гірників: матеріали міжнар. конф.; 3 – 6 жовтня 2012 р. – Д.: Національний гірничий університет, 2012. – Т. 2. – 257 с.

Тимошенко Л.В., к.е.н., доцент кафедри прикладної економіки; Кришень В.В., магістрант

(Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ, Україна)

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ РЕЦИКЛІНГУ В УКРАЇНІ

Важливою складовою загальної системи управління поводженням з твердими відходами виступає процес утилізації (залучення відходів у вторинне використання або рециклінг), що дає змогу значно зменшити витрати коштів на зберігання відходів, мінімізувати їх негативний вплив на навколишнє середовище, а також повернути в господарський обіг цінні ресурси. Слід зазначити, що близько 2% природних ресурсів переробляється в придатний продукт, а решта йде у відходи. Це означає, що проблема поводження з відходами, що утворюються і вже утворилися, набуває глобального характеру. Рециклінг дозволяє істотно економити первинну сировину (корисні копалини) і таким чином ефективно вирішувати проблему ресурсозбереження. Повторне використання ресурсів, виділених із відходів (рециклінг), – багатообіцяючий елемент стратегії вирішення кризової ситуації з твердими відходами шляхом їх комплексного використання [1, с. 231].

Значні масштаби ресурсокористування та енергетично-сировинна спеціалізація економіки України разом із застарілою технологічною базою визначали й продовжують визначати високі показники щорічного утворення й нагромадження відходів. Протягом останніх 10 років загальні обсяги утворення промислових і побутових відходів в Україні безперервно зростали (за винятком кризового 2009 року). Згідно з державною статистикою річний обсяг генерування відходів у 2010 році становив 419,2 млн. т, а обсяг накопичення у «спеціально відведених місцях чи об'єктах» — 13,27 млрд. т. У розрахунку на душу населення в Україні утворюється щорічно 9,2 т відходів, що в 1,76 рази вище, ніж в середньому по країнах ЄС-27 (5,2 т/душу населення згідно з даними Eurostat). Але інфраструктура поводження з твердими відходами в Україні, на відміну від ЄС, перебуває в зародковому стані. Домінуюча частка відходів нагромаджується на екологічно небезпечних звалищах. У результаті втрачаються і ресурси, і чисте природне середовище.

В Україні процес використання відходів виробництва і споживання, як вторинних ресурсів, характеризується позитивною динамікою, але знаходиться нижче реальних можливостей. За даними державної статистики, протягом 2005-2008 років обсяг щорічного використання відходів, як вторинної сировини, становив 110 – 120 млн. т, а у 2010 році склав близько 145 млн. т [2]. Визивають занепокоєння окремі аспекти поводження з відходами. Досить суперечливим є спрямування на застосування сміттєспалювальних технологій. Сучасні технології роблять сміттєспалювання достатньо конкурентним бізнесом, але відповідні технологічні підходи є одними з найбільш витратних та ризикованих, і у разі потреби можуть застосовуватися для досягнення швидкого результату. В сучасних умовах також вкрай недалекоглядним є залучення іноземних інвесторів. Стратегічно постає головне завдання — створення власної промислової і науково-технологічної бази, націленої на створення інфраструктури поводження з відходами.

Єдиним цивілізованим та безпечним шляхом поводження з твердими побутовими відходами є мінімізація утворення сміття на підставі поширення екологічної свідомості населення та рециклінгу, адже майже всі компоненти твердих побутових відходів можуть бути повторно використані.

Ринкові умови сприяли зростанню сфери заготівлі і переробки відходів. В Україні розвивається одночасно організаційно-виробнича інфраструктура ринку

вторинної сировини, започатковано формування окремого сектору економіки, деякі види відходів успішно переробляють малі підприємства. По суті, формується нова галузь і відбувається освоєння нових ресурсних джерел. Однак цей процес проходить значною мірою стихійно і суперечливо, хоча переробкою відходів займається понад 1500 підприємств. Рівень використання ресурсоцінних відходів (переважно макулатури та склобою) залежить від налагодженості системи збирання і заготівлі. Уже залучено у переробку близько 1 млн. т таких відходів. Але зіставлення обсягів використання зазначених видів вторинної сировини з їх потенційними ресурсами свідчить про значні резерви їх залучення в господарський обіг.

В Україні в обсязі утилізації різко домінують мінеральні відходи (71,5%). Це головним чином низько технологічне використання розкривних порід і відходів видобутку та збагачення корисних копалин при будівництві доріг і дамб. Так, при видобутку залізної руди на ЗАТ «Запорізький залізорудний комбінат» у якості інертного заповнювача виробленого простору для приготування закладної суміші використовують відходи енергетичного, металургійного й гірничого виробництва, а саме: вапняно-доломітний матеріал, пісок, щебінь, золошлак, породу тощо [3]. Це позитивно впливає на екологічний стан довкілля та поліпшує фінансово-економічні результати діяльності комбінату.

В Україні активно проводяться наукові дослідження щодо можливостей використання відходів промислового виробництва. Так, промислові відходи виробництва базальтових волокон можна розглядати як мінеральний посилюючий наповнювач, тобто армуючий матеріал у будівельних сумішах і матеріалах [4]. Використання ресурсозберігаючих технологій при виготовленні будівельних матеріалів дозволить значно покращити екологічні і економічні показники в будівельному виробництві за рахунок того, що базальт є мінеральним сировинним компонентом і запаси такої сировини на території України практично невичерпані, а річний вихід техногенних відходів виробництва базальтового волокна нараховує десятки тисяч тонн.

Подальший розвиток вторинного ресурсокористування гальмується через нерозвиненість та недосконалість інфраструктури, низьку мотивацію щодо діяльності з утилізації відходів, пасивну позицію органів влади різних рівнів, певну ризикованість цього бізнесу на етапі становлення. Державна фінансова підтримка діяльності з переробки вторинних ресурсів повинна ґрунтуватися як на дієвому механізмі відшкодування витрат на збір і попередню переробку окремих категорій найбільш ресурсоцінних відходів, так і на екологічних платежах (або системі ліцензійних внесків) за використання упаковки та за розміщення відходів.

Перелік посилань

1. Скороход І.С. Світовий досвід використання вторинних ресурсів / І.С. Скороход // Міжнародні економічні відносини. – 2007 – №12 – с.229–233.
2. Концепція загальнодержавної програми поводження з відходами (проект) // Київ – 2012 (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу – // <http://ua-ekonomist.com/13-koncepcya-zagalnoderzhavnoyi-programi-povodzhennya-z-vdhodami.html> – Загол з екрана.
3. Тимошенко Л.В. Управління витратами екологічної системи при підземному видобуванні рудної сировини / Л.В. Тимошенко, С.А. Ус // Науковий вісник НГУ. – 2010. – №7–8. – С. 128–134.
4. Мандзюк І.А. Розробка складів і дослідження властивостей будівельних матеріалів з використанням відходів базальтових волокон / І.А. Мандзюк, В.П. Нездоровін, Ю.В. Нездоровіна // Вісник Хмельницького національного університету – 2011. – №1. – С. 249–252.